

II

14.894

60 ANI

1877—1937

AI

LICEULUI COMERCIAL DE BĂEȚI

„GH. CHIȚU“

DIN

CRAIOVA

LICEUL COMERCIAL DE BĂEȚI „GHEORGHE CHIȚU”

— CRAIOVA —

60 ANI
(1877—1937)

MOTTO:

Inițierea acestei școli este o necesitate foarte mare și de mult timp simțită în orașul nostru. (Gh. Chițu, Discurs rostit în Camera Deputaților la 28 Iunie 1871).

Cu modul acesta, n'ar fi silți cetățenii noștri, să se servească, în mare parte în ținerea contabilității lor, cu streini de diferite naționalități, cari au toate cunoștințele de contabilitate comercială.

(Ibidem).

11/14.894

M. S. REGELE CAROL II

D. Dr. C. ANGELESCU
Ministrul Educației Naționale

IN LOC DE... PREFATA

ȘCOALA de COMERȚ din CRAIOVA

(Discurs rostit în ședința Camerei din 28 Iunie 1871 de Gheorghe Chițu).

Domnilor,

Am avut onoarea de a depune pe Biurou un amendament, și vă rog să binevoiți a aloca în Bugetul pe 1872 o sumă modestă de 15 mii, fie și de 10 mii, pentru înființarea unei școale de comerț la Craiova.

Domnilor,

Inființarea acestei școale este o necesitate foarte mare și de mult timp simțită în orașul nostru, probă despre aceasta este, că încă dela 1869, Camera de atunci cu Ministerul împreună, din care făcea parte atunci și onor. nostru președinte, d. D. Ghica a votat o sumă de 20 mii lei pentru acest scop Din nenorocire însă a venit îndată soluțiunea acelei camere, și Bugetul a rămas nevotat în total. S'au făcut apoi nenumărate cereri în diferite epoce, pentru înființarea acestei școale, a cărei necesitate se explică prin aceea că populațiunea Craiovei e în cea mai mare parte compusă din comercianți însemnați, cari, pentru a da o educațiune comercială fiilor lor, sunt siliți să-i

trimită în străinătate, unde copiii lor mai mult se înstrăinează decât învață. Mi se răspunde de către d. Manu fost Ministru de resbel, că acestea sunt întreprinderi particulare.

Poate că d-sa crede, că numai întreprinderea armatei e de inițiativa Statului și toate celelalte instituțiuni sunt de inițiativă privată; eu însă cred că tot ce privește la cultura unei națiuni, în toate ramurile, Statul mai înainte de toți, trebuie și e datăr să dirige, să proteje, acea ramură a culturii naționale. Așa dar, Vă rog să primiți aceas'ă sumă, nu este mare și dacă nu se poate, să se voteze 15 mii lei pentru anul 1872, să se voteze cel puțin 10 mii, căci cu această sumă s'ar putea deocamdată să se înființeze 2 clase, având de normă Școala din Galați, și mai pe urmă treptat s'ar înființa și celelalte clase. Cu modul acesta, n'ar fi siliți, cetățenii noștri, să se servească, în mare parte în ținerea contabilității lor, cu streini de diferite naționalități, cari au toate cunoștințele de contabilitate comercială.

Vă rog dar, să binevoiți a vota acest amendament

GHEORGHE CHIȚU

(1828 — 1897)

de
Prof. A. VASCULESCU.

MOTTO:

Vir bonus dicendi peritus.

(Cato-Major).

(Bărbat distins, orator talentat).

Gh. Chițu, figura cea mai distinsă a inteligenței, patriotismului și energiei oltene, își are obârșia într'o modestă familie de negustor. După clasele primare, primele studii secundare le face cu greutate la Școala Centrală a lui Ioan Maiorescu, dând lecții particulare copiilor înstăriți, ca Eugeniu Carada. Remarcat ca elev distins, de caimacamul Craiovei, I. Bibescu, este trimis de acesta să-și continue studiile la Colegiul Sf. Sava, din București. Abia le termină și studiosul tânăr este numit Profesor al Colegiului Sf. Sava, de Limbile clasice. Era în 1848, anul Revoluției. Fieea sa aprinsă, dorința de a fi de folos neamului său, îl fac Comisar al Revoluțiunilor și este trimis în Oltenia pentru a pregăti mișcarea revoluționară. După trecerea furtunei revoluționare, e trimis la Viena, spre a-și complecta studiile juridice, în 1850. Aci scrie o carte profund religioasă și patriotică : „Oracolul anului 1851”. Reîntors în țară, pe la 1853, își începe prodigioasa activitate, ca ziarist, scoțând în Craiova „Vocea Oltului” (1857—59).

De acum înainte terenul activității sale publice, se lărgeste, munca se întetește, dar și ascensiunea sa e

progresivă : Advocat în 1860, Procuror la Curtea de Apel în 1862, întâiul Primar ales al Craiovei în 1863, Decan al Baroului de Dolj în 1864, primul după legea de organizare a avocaților, păstrând această demnitate până la 1876, când ajunge Ministru ; Deputat al

GH. CHIȚU

Craiovei în 1867, Tipograf chiar, împreună cu I. Teodorian în 1872; Senator și Ministru 1876 (de Culte și Instrucțiune Publică până la 31 Oct. 1878; de Finanțe în 1881; de Interne în 1882; iarăși de Culte și Instrucțiune Publică, dela 1884 până în Ianuarie 1885).

Câtva timp Profesor de Drept la Universitatea din București. Intemeietor al Academiei Române și Membru al său pe viață, Orator distins, discursurile sale au făcut epocă în Parlament. Liberal convins, e nedespărțit de prietenul său Ioan C. Brătianu. Pătruns de o

profundă dragoste pentru popor a fost totdeauna convins că trebuie: «Să dăm țăranului lumină și iar lumină, să dăm cetățeanului puțința de a se folosi de toate drepturile și libertățile ce-i acordă legile, să întemeiem adevărata democrație, ordinea în stat și cinstea în totul și în toate». „Cinstea“ pentru el a fost nu numai o dogmă ci un crez, un ideal. De atâtea ori Ministru, a avut ocazie să strângă avere, mai ales în timpul afacerii Strousberg, dar acest Stoic antic, a răspuns celor ce îl sfătuiau să profite de împrejurări: «Nu pot să profit de situața mea, care mă face să cunosc secrete de Stat, ca să mă îmbogățesc!».

Quantum mutatus ab illo!

A murit sărac, și moșia sa Mirila, singura-i proprietate, a fost vândută pentru achitarea datoriilor!.... Ca *Ministru al Instrucțiunii Publice* se arată bun organizator. Este autorul *Legii Concursului în Invățământ* (1879), al *Gradațiilor Profesorilor* pe care îi considera piatra de temelie a existenței statului. Stăruinței lui, și numai lui, se datorește înființarea Școlii Publice Comerciale din Craiova, la 1877. Ca *Primar* al Craiovei a organizat *Serviciul administrativ al Comunei*, introducând ordine și corectitudine. A apărat cu îndârjire Biserica și Așezămintele Madona-Dudu din Craiova, opunându-se, ca primar, la secularizarea averii acestei biserici, și în 1863 i-a susținut Procesul la Casație, reușind să-i păstreze averea. Dar activitatea sa nu a fost numai pe teren politic. Clasicist eminent, cu toate multiplele sale ocupațiuni, cu toată lupta politică pe care a dus-o, a găsit timp să intre și în templul Minervei. Încă din copilărie Chițu manifesta dispozițiuni pentru scris. Elev încă, compuse o poezie în l. franceză *Principelui Domnitor Alex. Ghica*.

Fiind la studii, în Viena, cu ocazia unui concert dat de Ludwig Wiest, la 19 Iunie 1853, acesta execută melodii

românești, entuziasmând sala; Chițu, scrise atunci în cinstea maestrului *Un Sonet*, care e considerat printre cele mai bune din literatura românească.

Mai târziu, colaborează cu amicul său B. P. Hasdeu la revista „*Columna lui Traian*“, unde scrise diferite articole ca: *Despre numirea lunilor la Romani*; *Domnu, Doamne*; *Cuvintele creștine în limba română*. etc. etc. ca jurist a publicat: *Noțiuni și Principii generale de Drept Roman* (Craiova, 1864). O parte din numeroasele sale *Discursuri parlamentare*, au fost publicate într'un volum (1904) de Gr. Tocilescu. Ca Ministru al Instrucțiunii Publice, cumpără în 1876, originalul *Cronicei lui. Zilot Românul* pentru Arhivele Statului, și însărcină (1877) pe Hasdeu să facă un chestionar, care trimis *Invățătorilor*, la Sate, să se poată aduna resturile obiceiurilor juridice ale poporului român. Pretutindeni prezența sa, însemna muncă, cinste, patriotism.

„*Fraza goală nu l-a amețit, demagogia nu l-a atras, de intrigi s'a ținut departe. Advocat ilustru, a fost po-doaba Baroului Oltean; Om de Stat, a ajuns Ministru de seamă; Orator a fost fala tribunei române*“. Obosit și bolnav, la 1888 se retrage definitiv din politică. O boală nemiloasă (paralizia) îl ține la moșia sa *Mirila* (Romanați), unde moare la 28 Octombrie 1897. E adus la Craiova și înmormântat la Cimitirul Sineasca, în ziua de 1 Noembrie.

«*Gheorghe Chițu a fost un luptător, un agitator, orator de mare talent; toate discursurile lui respirau de dragostea de țară, iubirea de neam, dorința de a vedea România mare și puternică.*

A luptat mult până ce a ajuns la cele mai înalte demnități în Stat și totdeauna s'a interesat în deosebi de Oltenia, de Craiova.

Orator popular și orator de parlament, el știa să cuvânteze în graiul poporului și în limba clasică. Cul-

tura și-o făcuse din clasicii greci și latini și până în
cei din urmă ani, în toate discuțiunile, amesteca citate
din acești scriitori.

Pe lângă talent și inteligență, pe lângă cultură și
sentimente alese, Gheorghe Chițu întrunea și o rară
cinste, o neasemănată corectitudine politică.

Sunt rare talentele ca acela al lui Chițu, dar mai
rari oameni ca Gheorghe Chițu». (B. în Adevărul din
30 Oct. 1937, apud. Arh. Olteniei An. I No. 1).

ȘCOALA LUI GH. CHIȚU

de

Prof. A. VASCULESCU

I. ISTORICUL.

«Inființarea acestei Școale este o necesitate foarte mare și de mult timp simțită în orașul nostru».

(Gh. Chițu. Discurs în ședința Camerei din 28 Iunie 1871).

A) Inceputurile. Apogeul.

1877—1894

Articolul 214 din Legea Instrucțiunii Publice dela 5 Decembrie 1864 (N. Crețulescu), prevedea înființarea de Școli Comerciale în București, Iași, Galați, Braila, Craiova și T.-Severin. La Craiova, după multe stăruințe, abia în 1877, se înființează de Gh. Chițu, Ministrul Instrucțiunii Publice, cu ordinul Nr. 5194 din 30 Maiu 1877.

Școala a început să funcționeze la 15 Septembrie 1877, cu clasa I, având durata studiilor de 5 ani, sub denumirea de: *Școala Publică Comercială*.

La dragostea cu care Ministrul Instrucțiunii Publice, Chițu, craiovean de origine, înființase Școala Comercială, Craiovenii răspund cu entuziasm: mai toți negustori de seamă, trimețându-și copiii la școală.

Din cauza localului (casele Papazoglu, din mahalaua Sf Arhangheli, (azi casele C. Neamțu), care încă nu erau reparate de ajuns, cursurile încep abia la 15 Septembrie 1877. Obiectele clasei întâia, începătoare, sunt următoarele; Limba Română, Geografia, Istoria, Sc. Fizice, Sc. Matematice, L. Franceză, L. Germană, L. Greacă modernă, Desenul și Caligrafia.

Program foarte încărcat pentru clasa I secundară !
Totuși, grație unei pleiade de profesori, dintre cei mai aleși,
având Director pe T. Macinca, amicul personal al Minis-
trului Gh. Chițu, școala se impune.

Protecția specială și grija personală a lui Gh. Chițu,
care dese ori venea să inspecteze cursurile, ba chiar mai
târziu, peste 3 ani, se oferă să facă el gratuit cursul de
Drept la clasa III-a încurajează pe negustorii Craioveni,
cari consideră această școală aproape ca un patrimoniu al
lor. Clasa I începe cu 25 de elevi și cu următorii profesori:
T. Macinca, pentru L. Română, fost elev al Liceului
din Craiova, la L. Italiană fusese numit Luigi Cazzavillan,
dar neprezentându-se, e numit Gr. Grămățicescu, Doctor
în Drept dela Neapoli, Membru la Curtea de Apel din
Craiova, la L. Greacă modernă e numit Mih. Bazelli din
Smirnă, absolvent al Liceului francez din Constantinopol.
L. Germană e predată de Ferd. Settelin, fost profesor la
Hamburg; iar pentru L. Franceză e numit St. Rudeanu,
fost elev al Școalei din Gand. Științele Fizico-Matematice
au ca profesor pe Gr. Popescu cu certificăt de capacitate
dela Școala de Arte și Manufacture din Paris; pe când
Desemnul și Caligrafia au norocul, dela început să fie pre-
date de un desăvârșit profesor și artist, Nae Rădulescu
Contabilitatea și Mărfurile au ca profesor pe D. Sintescu,
absolvent al Școalei Comerciale din București. Geografia
și Istoria, au provizoriu, ca profesor pe T. Macinca.

Dela început școala are tot sprijinul fondatorului său
Gh. Chițu, care se îngrijește ca să nu lipsească aparatele
și materialele necesare studiului. Astfel la 10 Februarie
1878, prin Librăria Ralian și S. Samica, se primesc obiec-
tele comandate la Paris pentru studiul Sistemului Metric și
sunt recepționate de Prof. de Fizico-Matematice, Gr. M.
Popescu. Peste câteva luni, (21 Iulie 1878) Ministerul mai
trimite diferite obiecte necesare unui Muzeu de probe și apar-
ate de fizică. Inceputul era bun și școala avea încurând
să facă dovada strălucită a necesității sale și a rezultatu-
lui îmbucurător pe care îl da. La 6 Iunie 1878, începură
examenele acestei prime clase, sub președenția Delegatului
Ministrului Instrucțiunii, Decanul Baroului de Dolj, Petre
Chițu, fratele Ministrului, și mai târziu, Profesor al Școa-

lei. Iată, cu titlul de document, Programul primului examen al clasei I, la finele anului școlar, 1877—1878 :

Marți 6 Iunie ; ora 8—11 ; L. Italiană.

Miercuri 7 Iunie ; ora 8—11 ; 2—4 ; L. Română.

Vineri 9 Iunie ; ora 8—11 ; 2—4 ; Istoria și Geografia.

Duminecă 11 Iunie ; ora 8—11 ; 2—4 ; Sc. Fis. Matem.

Marți 13 ; ora 8—11 ; 2—4 ; Contabilitatea.

Joi 15 ; ora 8—11 ; 2—4 ; L. Germană.

Sâmbătă 17 ; ora 8—11 ; 2—4 ; L. Greacă modernă.

În urma acestor examene, clasa I, avu următorii premianți :

La studii :

Premiul de gradul I cu cunună Hristescu Nicolae.

Premiul de gr. II Popilianu Dumitru, Drăghicescu Ștefan.

Premiul de gr. III Popescu George, Sarte Ștefan, Diaconescu Petre.

La desemn și Caligrafie :

Premiul I cu cunună, Florescu Constantin.

Premiul de gr. II Stoenescu Ioan, Teodorescu Nicolae.

În timpul vacanței, Ministerul, făcu câteva schimbări în personalul didactic al Școalei numind pentru L. Germană în locul lui F. Settelin pe *Edmond Vincenz*, absolvent al Universității din Viena; transferă dela Ploești pe *N. Mallian* pentru Contabilitate și Mărfuri și numi de L. Italiană, în locul magistratului Grămăticescu, pe italianul *Cristoforo Turassy*. Cu începerea anului școlar 1878—1879 se înființează și clasa II-a.

Abia începând cursul, Ministerul are grije să înzestreze școala cu mobilier nou, dulapuri pentru obiectele de fizică și alte materialuri, hărți geografice, unele chiar în relief; iar în Martie 1879, anunță Școala că a comandat *Un Laborator de Chimie*, compus din aparatele, obiectele și produsele chimice necesare „*spre a face profitabil elevilor studiul chimiei*“. La sfârșitul anului școlar, Școala are următorii premianți :

Clasa I.

<i>Premiul I;</i>	Grecescu Atanasie	} Din partea Guvernului
<i>Premiul II;</i>	Nissim Ioseph	
<i>Premiul III;</i>	Butter Ioseph	

<i>Premiul I;</i>	Andreescu Vasile	} Din partea Primăriei
<i>Premiul II;</i>	Costescu Petre	
<i>Premiul III;</i>	Demetrescu Vasile	

Clasa II

<i>Premiul I;</i>	Popilianu Demetru	} Din partea Guvernului
<i>Premiul II;</i>	Popescu George	
<i>Premiul III;</i>	Saita Ștefan	

<i>Premiul I;</i>	Cristescu Nicolae	} Din partea Primăriei.
<i>Premiul II;</i>	Appel Eduard	
<i>Premiul III;</i>	Teodorescu Nicolae	

La 20 August 1879, Ministerul Instrucțiunii Publice, cu adresa Nr. 9240, înștiințează școala că la 1 Septembrie va funcționa și clasa III, cu aceleași obiecte și aceiași Profesori; iar pentru cursul de *Drept administrativ* nou înființat, acesta „*va fi predat de D-nu Gh. Chițu, deputat, fost Ministru al Instrucțiunii, în mod gratuit*”. Nu știm motivul care a împiedecat realizarea acestei dorințe a fondatorului școlii, școală pe care o avea atât de dragă, totuși cursul acesta a fost făcut de fratele său, Petre Chițu, Decanul Baroului de Doljiu, tot în mod gratuit, căci leafa ce i se cuvenea o da școlii. Examenele se țin și în acest an școlar tot dela 6 Iunie până la 18 Iunie.

Programul în acest an școlar suferise oarecare modificări: astfel în clasa I ca limbi străine ereau numai Franzeza și Germana, la care în clasa II se adăoga Greaca modernă, iar în clasa III și Italiana. La examene era obligată să asiste, în fiecare clasă, o comisie compusă din Directorul Școlii (T. Macinca) și 2 Profesori (N. Mallian și Edm. Vincenz) comisia fiind obligată să încheie un Proces Verbal pentru această asistare. La 1 Septembrie 1880 se înființează clasa IV, Ministerul numind pe G. D. Bildi-

rescu, Membru la Curtea de Apel din Craiova, Profesor pentru noul obiect de studiu: *Dreptul comercial, administrativ și constituțional*.

Tot la începutul acestui an școlar se înființează pe lângă școală un Pension internat pus sub conducerea Profesorului N. Mallian. Bunul mers al școlii și reputația de care se bucura acum, îndreptățește pe Ministrul Instrucțiunii să apeleze la Directorul Școlii, T. Macinca, rugându-l să facă parte din Comisia compusă din T. Ștefănescu, Em. Protopopescu, Pake G. Michailescu, I. Procopie Dumitrescu, Directorul Băncii Naționale, N. Hagi-Stoica fiul, pentru elaborarea unui Proiect de Lege specială, relativ la organizarea Școlilor Comerciale „*menite de a satistace atător trebuințe simțite într'un mod așa de viu de interesele statului românesc*”. (Adresa Min. Instr. din 30 Aprilie 1881). Obiectele predate în nou înființata clasă, a IV-a, sunt: Contabilitatea și Mărfurile, Istoria, Geografia, Franceza, Greaca modernă, Matematica, Fisica, Chimia, Româna, Dreptul Comercial, Caligrafia, Desemnul, Italiana și Germana.

Distribuirea premiilor în anul acesta, se face la 1 Iulie 1881, în Sala cea Mare a Liceului (azi dărămat). Cu 1 Septembrie 1881, începutul anului școlar, se înființează și clasa V, ultima care mai lipsea pentru întregirea școlii. Pentru complectarea catedrelor se numesc noi Profesori: *Alexandru Gogu*, pentru Matematici, *Mihail Atanasescu*, Fisico-Chimie (16 Septembrie 1881); *G. T. Buzoianu*, (15 Oct.) pentru Geografie, Istorie și Statistică și Dr. Roscovsky Brănișteanu pentru Higienă. Școala Comercială fiind acum complectată, ține 2 examene anuale (semestriale), primul în Ianuarie (numai în scris), al doilea în Iunie. Elevii școlii sunt în număr de 115; Cl. I 53; Cl. II 29; Cl. III 17; Cl. IV 10; Cl. V 6, în majoritate fiii celor mai de seamă negustori din Craiova, V. Andreescu, Nicu N. T. Popp, Coandă, Macri, Daniel, Pencioiu, etc. Școala are chiar o Divizionară a clasei I, din cauza numărului prea mare de elevi. Premiantul acestei clase este, poetul de mai târziu, *Burlănescu Nicolae (Alin)*.

Premianții cursului complet, în anul școlar 1881 — 1882, sunt:

Clasa I-a

- Premiul I:* Macri Ion.
Premiul II: Popovici Ion.
Premiul III: Alexiu Grigorie.
Accesit I: Damian G.
Accesit II: Antonescu Ion.
Accesit III: Romanescu St.
Accesit III: Olarovici Petru.

Clasa II-a

- Premiul I:* Georgian Ion.
Premiul II: Ștefănescu Vlasie.
Premiul III: Anastasiu Alex.
Accesit I: Danielescu Gh
Accesit II: Ionescu I.

Clasa III-a

- Premiul I:* Angelescu Genea.
Premiul II: Coandă Grigorie.
Premiul III: Basiliu Nicolae.
Accesit I: Pencioiu Gr.
Accesit II: Köhler Iosif.

Clasa IV-a

- Premiul I:* Grecescu Atanasie.
Premiul II: Daniel Alex.
Premiul III: Popescu Nic.

Clasa V-a

- Premiul I:* Șerbănescu Teodor
Premiul II: Popescu George
Premiul III: Cristescu Nicolae.

In cursul anului școlar 1882—1883, avea să se dea primul examen pentru Diploma de capacitate a absolvenților școlii. Examenul se fixează la 15 Ianuarie 1883, Delegat al Ministerului fiind Petre Chițu. Elevii înscriși sunt: Christescu Nicolae, Tedorescu Nicolae, Diaconescu Paul, Șerbănescu Teodor și Popescu George.

Examenul este de o extremă rigurozitate : 3 candidați sunt respinși la scris, și restul la oral, astfel că niciun candidat nu primește Diplomă. În anul 1883, Maiu 14, cu adresa nr. 2130, Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor, încunoștințează Direcția Școlii, că după noua lege, Școlile de Comerț, cad în atribuția celui Minister și o invită să se conformeze acestei legi.

Scoala progresează, văzând cu ochii, în toate direcțiunile. În 19 Ianuarie 1884 se pun bazele Bibliotecii Școlii, convocându-se toți Profesorii spre a recomanda cărțile necesare. Cu începerea anului școlar 1884—85, se institue burse pentru elevii săraci, dăruite de către Minister. Printre elevii care solicită aceste burse se află și elevul *Neamțu C-tin* din comuna Iași (jud. Gorjiu). Cei dintâi bursieri ai Școlii sunt : *Neda Mihail* (cl. I), *Olaru Petru* (cl. IV) ; *Nicolescu C-tin* (cl. I) ; *Alexiu Grigorie* (cl. IV) ; *Patriciu Titu* (cl. IV) ; și *Constantinescu Alex.* (cl. I).

Bursa fiecărui elev era de 40 lei pe lună. La examenele dela sfârșitul anului școlar 1884—1885, Ministerul Agriculturii (Anastase Stolojan) delege să asiste pe D-nii : *Nae T. Popp* ; *D. Căpreanu*, Prim-Președinte al Curții de Apel ; *Nae Stănescu*, magistrat ; *M. Cornetti*, Directorul Băncii Naționale Craiova și *A. Betolian*, Decanul Baroului de Doljiu. La distribuirea premiilor în clasa III găsim ca premiant I pe elevul *Neamțu Constantin* ; iar în clasa V, premiant al III-lea *Popp N. Nicolae*, două figuri bine cunoscute în Craiova de azi. Numărul elevilor în anul școlar 1884—85 este de 126, repartizați astfel : cl. I 59 ; cl. II 29 ; cl. III 19 ; cl. IV 13 ; cl. V 6.

În anul școlar 1885-86, se fac câteva schimbări în personalul didactic al Școlii : În locul Doctorului *Culcer*, neprezentat la catedră, vine *Dr. I. Atanasescu*, iar în locul profesorului *Turassy* e numit de Italiană *Luigi Sinigaglia*, Doctor în Litere din Torino, autor didactic reputat. De asemenea la 25 Octombrie 1885, murind profesorul de Greacă *M. Bazelli*, e înlocuit cu D-rul *Nicolae Nicolaidis*, Diplomat al Universității din Athena, aceasta până la 1 Aprilie 1886, când se suprimă din învățământul comercial, limba greacă modernă. În anul acesta școlar (1885—86) școala are 135 elevi, astfel repartizați : Cl. I 55 ; Cl. II 35 ; Cl. III 20 ; Cl. IV 13 ; Cl. V 12 ; iar premiantul clasei a IV-a este

tot elevul Neamțu Constantin. Cam acelaș număr de elevi (127) înregistrăm și în anul școlar 1886—87 și anume: Cl. I 52; Cl. II 32; Cl. III 22; Cl. IV; 13; Cl. V 8; iar premiantul I al ultimei clase V-a este acelaș elev Neamțu Constantin. Școala primind prea multe cereri pentru clasa I-a, Directorul T. Macinca, cere voe printr'un raport adresat Ministerului Agriculturii, de a înființa o clasă I-a divizionară, cu un profesor pentru partea literară și altul pentru partea științifică.

Mai cere desființarea premiilor și înlocuirea lor cu burse pentru elevii săraci. La marea Expoziție din Paris (1889), participă și școala expunând desemnuri și tablouri executate de Elevii Școalei sub conducerea Profesorului talentat Nae Rădulescu. Inceputul anului 1890, e îndoliat prin moartea în străinătate (Corfu) a Directorului T. Macinca, care condusese cu mult tact școala timp de 12 ani. Succesorul său la directorat fu Prof. Alexandru Gogu. Noul Director, introduse obiceiul excursiilor anuale cu elevii școalei; excursii atât de folositoare tinerelor generații. Prima excursie se face la 13 Mai 1891, cu elevii clasei V-a la, Verciorova, trecând pentru 48 ore granița la Orșova. Elevii sunt conduși de Director împreună cu profesorii Mih. Atanasescu și Nae Rădulescu. Încă un doliu în acest an pentru școală: la 2 Iulie 1891, moare prof. de Contabilitate N. Mallian, Directorul Pensionului alipit școalei. Locul său va fi ocupat, la 1 Octombrie acelaș an, de C. Neamțu, Diplomat al Școalei din Anvers, fost elev, al școalei comerciale.

În acest timp școala ia o mare dezvoltare și capătă o mare importanță, iar Ministerul însărcinează cu inspectarea ei pe Dr. C. Istrate, Inspector general secundar. Între timp Ministerul Agriculturii alocă 10.000 lei pentru formarea unui cabinet tehnologic pe lângă școală. Comisia însărcinată cu facerea tabloului obiectelor necesare acestui Cabinet e compusă din Profesorii: Edm. Vincenz, Mih. Atanasescu și C. Neamțu.

Pe de altă parte, elevii Institutului defunctului Mallian, donează Biblioteca lor școalei, îmbogățindu-o cu opere necesare studiilor comerciale.

Școala este în apogeul ei, frecventată de copiii negustorilor de seamă craioveni, iubită de aceștia, susținută de toate guvernele. Astfel Comerțul românesc în Craiova, grație

patriotismului și prevederei marelui Craiovean, Gh. Chițu, era salvat, fiind încredințat Românilor.

B) Declinul — Reculegerea.

(1894—1904—1936)

În apogeul său, școala se vede amenințată în elanul ei, de Legea din 9 Aprilie 1893, a lui P. P. Carp, lege care îi reduce cursurile la 3 ani, numindu-o *inferioară, de gradul I*, și lăsându-i doar speranța înființării în viitor (tocmai în 1898) a unei complectări: *Școala Comercială de gradul II*.

În consecință, Ministerul cu adresa Nr. 54745 din 10 Septembrie 1893, înștiințează Școala despre această mutilare, mângâindu-o cu contribuția pe care Comuna Craiova și Camera de Comerț o va aduce, în părți egale, pentru întreținerea școlii cu local, mobilier, luminat și încălzit.

Școala redusă astfel la 3 clase, are următoarele materii de pedare: *Cl. I*: Contabilitatea, Matematica, Germana, Geografia, Franceza, Istoria, Româna, Fizico-Chimice, Caligrafia și Desemnul; *Clasa II*: Matematica, Fizico-Chimice, Contabilitatea, Franceza, Germana, Româna, Geografia, Istoria, Caligrafia și Desemnul; *Clasa III*: Contabilitatea, Geografia, Germana, Matematica, Istoria, Franceza, Cursul Mărfurilor, Româna, Caligrafia și Desemnul. Noua așezare începe la 1 Septembrie 1894. Protestul Profesorilor Școlii, deși tardiv (1896), adresat Ministerului arată și indignarea tuturor și rostul școlii în promovarea comerțului românesc, precum și meritul necontestat al acestei Școale de elită: «*Această Școală s'a jălit în curs de 17 ani a fi una dintre cele mai bune școale de comerț, dând din sânul ei 125 Absolvenți diplomați (în 1896), cari în toate Instituțiunile unde lucrează, în toate școlile unde mai învață, sunt printre cei dintâi. În fiecare an numărul elevilor ce se înscrieau, pentru a urma cursurile ei, se înmulțea și lucru vrednic de notat, acești elevi, în mare majoritate (90%) erau Români*».

Protest zadarnic! Marele Chițu îmbătrânise, se retrăsese din viața publică, Ingerul păzitor al Școlii și Comerțului românesc, sburase! Peste 1 an (1 Noembrie 1897) Craiova și Școala Comercială, îndoliate, conduceau la groapă pe marele

Român : Gh. Chițu. *La 1 Septembrie 1898*, se înființează în Craiova, Clasa I a Școalei Comerciale de gradul II, ea funcționează în acelaș local cu Școala Comercială de gradul I, în camerele Cabinetului științific (Casele G. Ștefănescu-Gogu, din str. Ion C. Brătianu). Profesorii dela gradul I fac o parte din cursurile gradului II, unii trecând chiar definitiv la gradul II. C-tin Neamțu e primul Director al Școalei Comerciale de gradul II. Crearea Școalei comerciale de gradul II în loc de a fi o întărire a învățământului comercial, aduse o vădită slăbire, un isvor de ambiții și neînțelegeri, dar mai ales dezertări dela matcă! Aproape toți părăsesc bătrâna școală, acum „elementară“, altădată fala învățământului comercial în Craiova, pentru a trece la cea „superioară“! **Sic transit!** . Un singur fapt îmbucurător în această epocă: *la 1 Septembrie 1899* Școala Comercială revine la Ministerul Instrucțiunii Publice. Cu toată vitregia acestor împrejurări, Directorul vechei Școale Comerciale (acum de gradul I), Alex. Gogu, cere Ministerului, la 2 Septembrie 1900, să-i permită înființarea unei Divizionare la clasa I-a, căci avea înscriși 136 de copii, dintre care 122 Români și 14 străini. Sămânța aruncată de Chițu în ogorul românesc, încolțise puternic!... De acum înainte modificările în organizarea școalei comerciale sunt din ce în ce mai dese. Prin legea din 31 Martie 1899, capătă numele de: *Școala Comercială Elementară*, suferind modificări prin legile din 1901, 1903 (legea Haret), 1904, care îi dă o organizare definitivă păstrată până la 1 Septembrie 1936. În acest ultim interval, la 1 Septembrie 1907, se înființează pe lângă Școala comercială elementară „Gh. Chițu“ un *curs seral și de Duminica*, pe care îl frecventează Absolvenții a 4 clase secundare (gimnaziu sau liceu). Cursurile au fost predate de profesorii respectivi ai Școalei, având ca elevi funcționarii comerciali ocupați în timpul zilei. În 1933, Statul a șters din bugetul său plata acestor cursuri, urmând ca ele să fie susținute de comitetul școlar.

C) Noua Reformă a Invățământului Comercial

(Gimnaziul și Liceul Comercial) (1936)

Prin Legea Dr. C. Angelescu pentru Organizarea În-

vătămantului Comercial Secundar, promulgată cu Inalt Decret Regal No. 660 din 31 Martie 1936 și publicată în Mon. Oficial Nr. 77 partea I din 1 Aprilie 1936, vechea Școală Comercială a lui Gh. Chițu, nădejdea negustoriei craiovene, maltrată și jicnită de cei care nu cunoșteau importanța vieții comerciale a Craiovei, renaște ca paserea Phoenix din aproape cenușea sa, datorită tot unui Craiovean, Dr. C. Angelescu, spre a deveni azi un Liceu Comercial, purtând cu mândrie numele strălucit al fondatorului său, Marele Român, "Gh. Chițu".

II. Directorii.

1. *T. Macinca*. 1877 Sept. 1—1890 Febr. 1.
2. *Alexandru Gogu*. 1890 Febr. 1—1901 Oct. 1.
3. *N. Lantuniar*. 1901 Oct. 1—1902 Sept. 1.
4. *Aurel Mircea*. 1902 Sept. 1—1905 Aprilie 1.
5. *Elie Georgescu*. 1905 Apr. 1—1907 Sept. 1.
6. *N. Balaban*. 1907 Sept. 1—1911 Aprilie 1.
7. *Nicu Georgescu*. 1911 Apr. 1—1914 Decem. 1.
8. *I. N. Bujor*. 1914 Dec. 1—1921 Aug. 1.
9. *N. G. Dinculescu*. 1921 Aug. 1—1926 Iulie 1.
10. *Constantin Manole*. 1926 Iul. 1—1929 Sept. 1.
11. *Dem. Rădulescu*. 1929 Sept. 1—1930 Aug. 15.
12. *Iancu Cioică*. 1930 Aug. 15—prezent.

III. Localul.

Dela început, aproape o jumătate de veac, școala nu a avut local propriu, ci a fost nevoită să peregrineze, din local în local, în case improprii, insalubre, cu proprietari hrăpăreți, cari nici prin gând nu le trecea să înfăptuiască reparațiunile necesitate de vechimea localului și să respecte astfel angajamentele pe care și le luau prin contracte. A fost o luptă continuă între Directorii școlii și proprietarii respectivi, când a fost vorbă de reparațiunile necesare imobilelor. Cităm aci, ca amintire, diferite clădiri ocupate de școală, până a ajuns să aibe localul propriu în care să afle astăzi (Calea Brestei No. 24):

a) Școala s'a deschis în casele *Sevastiței Papazoglu*, foste Jitianu, azi proprietatea D-lui C. Neamțu, mahalaua

Sf. Arhangheli, str. D. A. Sturdza, ocupându-le *dela 15 Septembrie 1877 până la 23 Aprilie 1878.*

b) Casele Anton C. Brăiloiu, Mahalaua Sf. Arhangheli, *dela 23 Aprilie 1878 până la 1880, 23 Aprilie.*

c) Casele A. Ceatalopolu, în Mahalaua Sf. Arhangheli, *dela 23 Aprilie 1880 până la 23 Aprilie 1885.*

d) Casele Elena Diamandi, din Mahalaua Obedeanu, vis a-vis de grădina Mihai Bravul, unde acum e Ofițerul Stării Civile, *dela 23 Aprilie 1885 până la 23 Aprilie 1888.*

e) Casele Băicoianu, foste Bibescu, (la 2 lei); str. Independenței, *dela 23 Aprilie 1888 până la 23 Aprilie 1891.*

f) Casele G. Ștefănescu-Gogu, din str. Primăriei (azi Ion C. Brătianu) în fața Pensionului Urziceanu, *dela 23 Aprilie 1892 până la 23 Aprilie 1900.*

g) Casele N. B. Rioșeanu, din str. Filantropiei No. 4, *dela 23 Aprilie 1900 până la 23 Aprilie 1905.*

h) Casele din str. Jules Michelet, fostă Sabinelor.

i) Casele din strada Ion Măiorescu No. 5 *dela 1921 până la 1926.*

j) Actualul local propriu, în str. Brestei No. 24.

O SEAMĂ DE PROFESORI

de

Prof. A. VASCULESCU.

MOTTO:

Quis est nostrum liberaliter educatus, cui non educatores, cui non magistri sui, atque doctores, cui non locus ille mutus ipse, ubi altus aut doctus est, cum grata recordatione in mente versetur?

(Ciceronis: Pro Plancio, cap. XXXIII).

(Cine este acela dintre noi, care primind o bună educație, în prezența ori la numele magistrilor sau învățătorilor săi, sau chiar în locul mut unde copilăria sa a fost nutrită și instruită, nu simte renăscându-se în mintea sa o recunoscătoare amintire?).

În anul al 60-lea al existenței Școlii noastre, am fi dorit ca acest capitol să fie cel mai complet și poate cel mai luminos, ca un pios omagiu pentru cei ce s'au străduit dela început să îndrumeze spre progres școala aceasta și ca o pildă și pentru cei de azi.

Dar vitregia timpurilor, neglijența trecutului și nepăsarea prezentului, au fost un puternic stăvilă la îndeplinirea acestui pios gând. Cu toată îndărătnica noastră stăruință, abia am putut culege crâmpoie răzlete din viața și trecutul înaintașilor noștri, disparate, cu greu controlabile, în orice caz, cu totul incomplete. Totuși, de teama unei „complete uitări“, le-am strâns aicea, ca pe niște scumpe rămășițe, evocatoare ale trecutului.

Teodor Macinca.

Primul director al Școlii. Data nașterii necunoscută, probabil pela 1830, bunic după mamă d-lui Staricu, comerciant din Craiova. A avut cel dintăiu o tipografie în Craiova, care apoi a trecut în posesia familiei Samitca. Absolvent al Liceului din Craiova. Intre 1864 și 1875, îl aflăm profesor la Școala Centrală. Amic intim al lui Gh. Chițu, la înființarea Școlii Comerciale, ia Direcția Școlii, pe care o ține până la moartea sa, întâmplată la 7 Ianuarie 1890, în insula Corfu, unde era dus pentru căutarea sănătății, fiind astmatic. A fost tot timpul profesor de limba română, deși ca publicație, ne-a rămas dela el o „*Aritmetică*“ pentru clasele primare. A lăsat Academiei Române, casa sa (unde acum se află Banca Eschenasy), în valoare de 80.000 lei aur.

Nicolae Mallian.

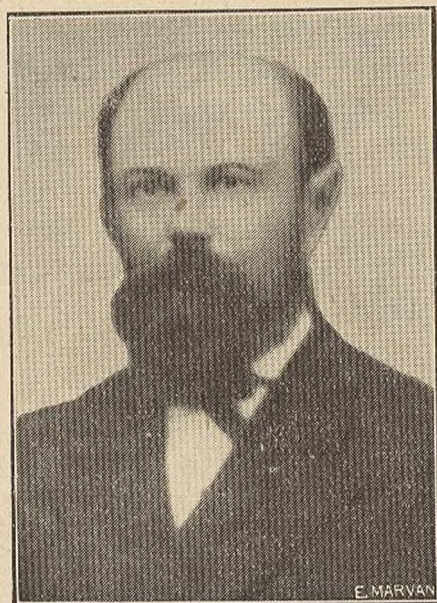
Născut la 1857, în București. După ce absolvă Școala de Comerț din București, e numit Profesor la Ploești, unde nu stă decât un an și trece la Craiova în 31 Iulie 1878, ca Profesor de contabilitate și mărfuri. În 1880 înființează pe lângă școală (casele Dr. Atanasescu) un pension pentru elevii Școlii Comerciale și pentru cei care voiau să se prepare pentru Școala Militară. Timp de 11 ani, a fost singurul pension de acest gen în Craiova. În pension predau următorii profesori și pedagogi: G. Bușilă, Gr. Căzănescu, A. Mircea, Nicu Georgescu, Alex. Giulea și Alex. Frateș.

Mallian a publicat și un *Manual comercial pentru cunoștința mărfurilor*, tipărindu-l în 1876, la Samitca. Moare tânăr în Iulie 1891.

Edmond Vincenz.

Unul dintre cei mai distinși profesori străini, veniți la noi. Născut la 27 Martie 1846 la Delatyn, în Polonia

austriacă, din părinți polonezi catolici, urmă clasele primare la Colomeea, liceul la Cernăuți, între anii 1857—65, unde avu ca profesor de limba română pe Aron Pumnul. Studiile universitare le-a făcut la Viena, între anii 1865—1868, având specialitatea studiilor Fisiko-Chimice. La Craiova a venit pela 1868 ca Subdirector al Institutului Faur și apoi

EDMOND VINCENZ

a trecut la Institutul Arnold. Intre anii 1873—78 a fost funcționar la Direcția antreprizei pentru construirea liniei ferate Craiova—Verciorova. La 1 Septembrie 1878, fu numit profesor de limba germană, la Școala Publică Comercială din Craiova, intrând astfel definitiv în învățământ. In acest timp, a profesat și la Școala Fiilor de Militari. Aci a fost și preparator de Fisiko-Chimice, ca unul ce se specializase în această ramură la Viena. De asemenea a fost profesor la Școala Centrală de fete. In 1898, a prezentat Ministerului un *Memoriu*, despre „*Studiul limbilor moderne*

după metoda directă sau intuitivă“. Pentru meritele sale didactice a fost decorat cu „Coroana României“ în gradul de ofițer și Răsplata Muncii pentru învățământ clasa I. A murit în 1914.

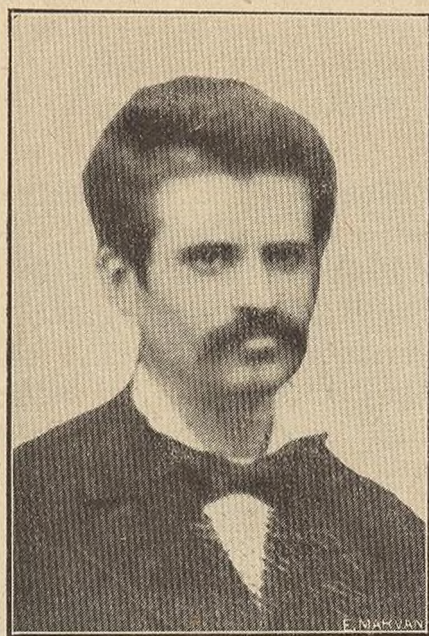
Alexandru Gogu.

Născut în Câmpu-Lung la 12 octombrie 1856, a urmat studiile universitare la București, absolvind Facultatea de științe. La 16 Septembrie 1881, este numit profesor de matematici la Școala Publică Comercială din Craiova, iar peste 9 ani la moartea lui T. Macinca, Alex. Gogu, este numit director în locul său. Eminent profesor de matematici, Gogu a ocupat catedra de matematici, temporar, și la Liceul Carol I și Școala Militară. Sub directoratul său (1890—1901) Școala Comercială își ajunge apogeul său. Capabil, stăruitor, muncitor, el a căutat să ridice nivelul moral al școlii ca și al elevilor. Înțelegând cât se poate câștiga dela un „drum mare“, în fiecare an și-a dus elevii în excursii, dându-le lămuririle necesare și făcându-i să se pătrundă de folosul celor văzute. După 1901, se retrage la București, unde trăește și azi, pensionar (82 ani). E membru în comitetul așezământului Nifon din București ca unul ce descinde din familia Mitropolitului Nifon.

Ștefan Rudeanu.

Născut în București la 1848, Absolvent al Liceului din Craiova apoi student la Școala de geniu din Gand (Belgia), profesor de limba franceză la Liceul din Craiova dela 19 Octombrie 1876; la Școala comercială din 6 Octombrie 1877; la Gimnaziul Real, dela 30 Octombrie 1882; la Școala Militară, dela 7 Septembrie 1886. A fost profesor de matematici la Școala Militară, dela 2 Sept. 1881, și la

Școala de Meserii dela 9 Septembrie 1881. Profesor distins, a publicat un curs de limba franceză în 3 părți; cl. I (la

ȘTEFAN RUDEANU

1881); cl. II (1884); cl. III (1892) apărut apoi în mai multe edițiuni și reputat ca unul dintre cele mai bune. Data morții 1918.

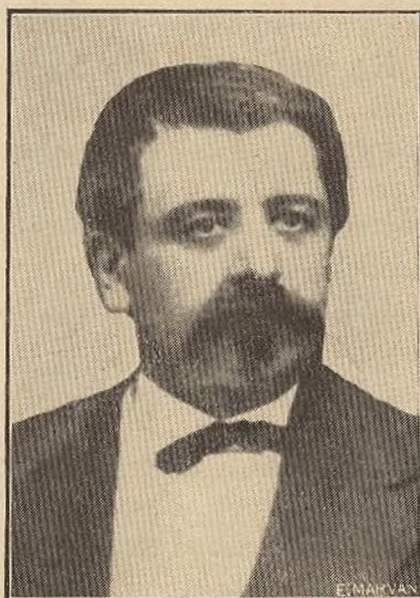
Nicolae (Nae) Rădulescu.

Născut la 4 Februarie 1855 în Ploești. Absolvent al Școalei de Belle-Arte din București, distins Profesor de Desen și Caligrafie. La Școala Comercială a fost numit la 6 Octombrie 1877, unde a funcționat neîntrerupt până la moartea sa. În acest interval a funcționat și la Liceul Carol I (dela 2 Sept. 1881); la Externatul secundar de fete (dela 16 Septembrie 1882).

Data morții nesigură.

Mihail Bazelli.

Profesor de Limba Greacă modernă, născut la Syra unde a făcut gimnaziul, apoi la Smyrna, unde a urmat Li-

MIHAIL BAZELLI

ceul, Studii universitare, — la Constantinopole și Athena. E numit profesor la Octombrie 1877.

A publicat un *Curs practic de l. franceză* (1872).
Moare la 25 Octombrie 1885.

Mihail Atanasescu.

Năcut în București la 6 Septembrie 1855. Licențiat în Științele Fisico-Naturale dela Universitatea din București. A fost numit în 27 Noembrie 1880, la Școala Publică Comercială, ca Prof. de Fisico-Chimie și Mărfuri. Dela 2 Septembrie 1881, a fost numit și la Școala Militară, Profesor de Fisică și Chimie. Multă vreme a îndeplinit funcțiunea de Secretar al Școalei.

După ieșirea la pensie, a fost, până la moarte Subdirector al Liceului Carol I.

II 14.884

G. T. Buzoianu.

Renumit Profesor de Geografie, născut la 1859 în București, unde a obținut Diploma de Capacitate în Științele Comerciale. Și-a continuat studiile, de cartografie și geografie, la Viena. E numit Profesor la Școala Com. din Craiova la 18 Octomb. 1880, unde profesează până la 1894, când trece la București și Botoșani. A scos numeroase *Cărți de Geografie*, foarte apreciate, *Atlas-uri*, *Hărți murale*, iar în Biblioteca pentru toți, a publicat „*Cugetări asupra popoarelor vechi*“.

Moare în 1907.

Luigi E. Sinigaglia.

Erudit profesor italian, Doctor în Litere și Filosofie dela Universitatea din Torino. Născut probabil pela 1856, e numit Profetor de L. Italiană la Școala Publică Comercială din Craiova, la 23 Iulie 1885, în locul lui Cristofor Turassy, care trece la Iași. Cu o cultură vastă, noul profesor de limba italiană va îmbogăți în curând literatura noastră didactică cu diferite gramatici, și mai ales cu acea monumentală Gramatică a limbei Italiene, fără precedent, dar și fără succesor în literatura noastră didactică. În anul următor, Ministerul îi permite să deschidă în școală un *curs liber de limba engleză*, cu elevii clasei a IV-a și a V-a, curs facultativ și gratuit. Profesează la această școală până la 1 Septembrie 1894, când este mutat la Școala Comercială din Iași.

Iată listă sumară a publicațiilor didactice ale acestui erudit:

1. *Schultz-Sinigaglia; Gramatica della lingua latina*; Napoli 1882.

2. *Sinigaglia: Curs complect de Limba și Literatura italiană*; Craiova, Lazăr 1892.

3. *Manual practic de limba engleză*. Samitca 1893.
 4. *Mémoire sur l'enseignement*; Iassy 1896.
 5. *Terminologia, Fraseologia și corespondența comercială poliglotă (rom. franc. ital. și engleză)* fasc. 1, 2. Iași Goldner 1898.
 6. *Dictionnaire complet roumain-français*; Iași, Cupermann 1898.
 7. *Lectures commerciales françaises*; Iassy (1-ère série).
 8. *Nouvelles Lectures commerciales françaises*. Craiova. Samitca 1906.
 9. *Terminologie, Phraséologie et Correspondance Commerciales françaises*; Craiova. Samitca 1907.
 10. *Topografia dell'Inferno Dantesco*; Iassy 1903.
 11. *Curs modern de limba franceză*, Iași 1913.
 12. *Nouvelles Lectures commerciales françaises*, 3e éd. Craiova. Samitca 1912.
 13. *Noul Curs de limba italiană*, Iași 1913.
- Data morții necunoscută.

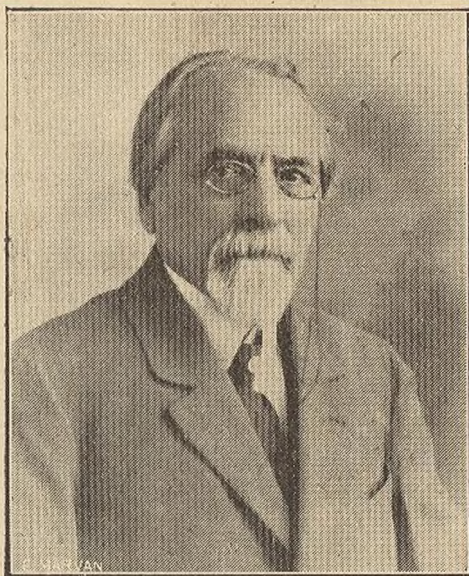
N. Cantuniar.

Născut la 3 Iunie 1858 la Ismail (Basarabia). După ce a luat Licența în Litere și Filosofie dela Facultatea de Litere din București, a fost numit Suplinitor de limba latină și română la Târgoviște până la 7 Dec. 1893; apoi revizor școlar în circumscripția Ialomița-Brăila până la 5 Octombrie 1885, când trece profesor de istorie la Gimnaziul din Braila, unde stă până la 7 Octombrie 1887, când trece profesor de limba română la Școala Comercială din Craiova. Aci mai predă Istoria și Geografia. Dela 1 Octom. 1901 până la 1 Septem. 1902 a fost Directorul Școalei Publice Comerciale din Craiova. A publicat: *Istoria Veche* (1889), *Istoria Comerțului*. 3 vol. (1890), și diferite *Manuale de Geografie*. La 1907 a fost ales în consiliul comunal și delegat cu starea civilă. A fost decorat cu Răsplata muncii cl. I pentru învățământ și cu Coroana Româ-

niei în grad de cavalier. Bun pedagog, afabil, el a fost foarte iubit de elevii săi. Mort în 1923.

Aurel Mircea.

Născut în Craiova la 4 Martie 1872. Elev al Liceului Carol I din Craiova, Licențiat în Istorie și Drept dela Universitatea din București. Numit profesor la 1895, de Istorie, Drept, la Școala Normală de Invățători din Craiova, între anii 1902—1905, a fost și Director al Școlii elementare de comert. În 25 Martie 1907, a fost numit Director la Școala Normală de învățători. A fost avocat al Baroului de Dolj și unul dintre întemeietorii „Ligei Culturale“ secția Craiova, la care a fost secretar. Distins profesor, înflăcărat patriot, el a fost nelipsit dela orice manifestație patriotică. A colaborat la multe reviste: „Asociația Profesorilor“, „Amicul Tinerimei“, „Arhivele Olteniei“. Bun organizator, lui i se datorește solida organizație a Școlii Normale de Invățători. A murit la 6 Februarie 1933.

ELIE GEORGESCU

Elie Georgescu.

Născut la 15 Noiembrie 1864, în București. Elev al Liceului Sf. Sava, se distinge între toți, în Facultate fiind elogiât de profesorul său Dr. Brândză. Timp de doi ani a fost preparator la Institutul botanic din București, apoi profesor la Gimnaziul din R. Vâlcea, iar la 1894 1 Septembrie,

ste numit profesor titular de Științele Naturale la Liceu Carol I din Craiova, unde a profesat până la moartea sa, provenită la 27 Noembrie 1931. Timp de doi ani (1 Aprilie 1905—1 Septembrie 1907) a fost directorul Școlii Comerciale de gradul I. Rareori învățământul a avut un profesor mai bine pregătit, mai conștiincios și mai respectat ca Elie Georgescu. Pedagog desăvârșit el impunea tuturor prin știința sa, subjugă prin metoda sa.

Câțiva Absolvenți.

În primele două decenii în opera sa de dezvoltare, Școala Comercială din Craiova, a promovat 196 de absol-

Prima serie (1877).

venți, care aproape toți au avut situații *) sociale respectabile. Cităm, la întâmplare, pe anii de absolvire, câteva nume.

1882

Nicolae Cristescu (Inginer la C. F. R.)

*) Situația arătată e cea din 1899.

Teodor Șerbănescu (Casier la Banca Națională Craiova).
Teodorescu Nicolae (Șef de secție la Creditul Agricol).

1883

Andreescu Vasile (Comersant și Industriaș, Craiova).
Daniel Alexandru (Arendaș în Doljiu).
Popescu Nicolae (Referendar la Curtea de Conturi București).

1884

Coandă Grigorie (Directorul Băncii „Populară“ Pitești),
Pencioiu Grigorie (Advocat în Craiova).
Saita Ștefan (Contabil la Banca Agricolă și Secretar al Camerei de Comerț din Craiova).

1885

Popp Nicolae (Proprietar agricol în Doljiu. Deputat).
Vlasie Ștefănescu (Comersant coloniale în Brăila).

1886

Alexiu Grigorie (Sublocotenent de Ad-ție în Craiova).
Cuțarida Mihail (Șef de Secție la Creditul Agricol în Slatina).
Olaru Petre (Șef de stație la C. F. R.)
Romanescu Ștefan (Șef de Biurou la Minist. Domeniilor București).

1887

Mendel Rubin (Industriaș, Fabrică de făină în Craiova).
Neamțu Constantin (Profesor la Școala Com. din Craiova și Șef Contabil la Banca Națională din Craiova).

1888

Andreescu Titu (Comersant și Industriaș, Fabrică de cărămidă în Craiova, Consul-Belgian).

Corlățeanu Ioan (Contabil la Banca Națională Severin).
Mărăscu Dumitru (Proprietar în Doljiu).

1889

Damianoff Atanasie (Comerciant în Craiova).
Mirică Marin (Proprietar în Doljiu)
Stancovici Mihail (Funcționar la Creditul Agricol din Caracăl).

1890

Bazelli George (Inginer la Ministerul Lucrărilor Publice, în București). *)
Brăiloiu Crigorie (Locotenent de Artilerie).

1891

Damianoff Atanasie (Advocat în Bulgaria).
Diamandi Vasile (Profesor la Școala Comercială din Salonic).
Nicolau Petre (Casier la Banca Națională în Ploești).
Pommeranz Gustav (Industriaș, Fabrică de Făină în Craiova).

1892

Constantinescu Ștefan (Contabil la Banca Națională, în Craiova). **)
Demetrian Ion (Directorul „Creditului Comercial“ din Caracal).

1893

Berendei C.-tin (Student la Anvers).
Daniel Hristea (Contabil la Banca Națională în Galați).
Dejoianu Constantin (Sublocotenent de infanterie).
Țepeș Andrei (Contabil la Banca Națională, Giurgiu).

*) Mai târziu renumit tenor de operă.

**) Mai târziu Directorul Băncii Olteniei.

1894

Alimăneşteanu Alex. (Student la Berlin).

Dobrovicescu Stamate (Profesor la Şcoala Comercială şi contabil la Banca Naţională în Galaţi).

1895

Mihailescu Nicolae (Contabil la Banca Comerţului, în Craiova).

1896

Farca Nicolae (Contabil la Banca Comerţului, în Craiova).

1897

Cohen Iuda (Comerciant în Craiova).

Nedeianu Ion (în Şcoala Militară).

1898

Porubski Ioan (continuă studiul la Şc. Com. de gr. II din Craiova).

Şegărceanu Nicolae (Idem).

Excursia Școalei Comerciale „Gh. Chițu“ din Craiova (9—12 Iunie 1935)

NOTE DE DRUM.

de Prof. A. Vasulescu,

Duminică 9 Iunie 1935.

I. Craiova-Târgoviște.—Dis de dimineață, în fața Școalei Elementare de Comerț, Gh. Chițu, e fierbere mare, neobișnuită la acea oră. Profesori, elevi, 2 autobuze, părinți, toți se frământă, se aranjează, se pregătesc parcă ar pleca într'o expediție polară.

În sfârșit, la 5¹/₂ dimineața, pornim. Timpul e admirabil și buna dispoziție domnește. Străbatem în fuga mare câmpiile verzi și rodnice. La *Bulș*, avem o întârziere de o jumătate de ceas, necesită de procurarea unui permis de călătorie pentru autobuse. Șoseaua între Craiova și Pitești fiind „națională“, drumul e bine întreținut. O ploaie anterioară ne scapă de inevitabilul praf. Urcăm, pe răcoare vestitul deal păduros al Sarului, odinioară cuib de bandiți. Trecem *Oltul* și parcugem *Slatina* în lung, fără oprire. Dealtmintelea zorim meru: distanța ce o avem de parcurs azi, până la Ploești, unde trebuie să dormim, fiind de 234 kilometri. Dela Slatina drumul se întinde ca un șarpe uriaș, încolăcindu-se din distanță în distanță.

În fuga autobuzului abia distingem denumirea satelor arătate pe tabele, ca: Negreni, Colonești, Albota. Pela 9¹/₂ ajungem în *Pitești*, oprind în fața grădinei publice. După ce ne odihnim puțin, luăm și câte o cafea, vizităm în grabă orașul: Bustul lui Ion

C. Brătianu, Tribunalul, Liceul și ne reluăm locurile în autobuse. Drumul e bun și trecem printr'o regiune bogată, cu sate și târguri înstărite, ca *Florica* unde se află mormintele Brătienilor; *Topoloveni*, comuna actualului Șef al Național-Tărâniștilor, învățătorul Ion Mihalache; *Golești*, moșia renumitei familii a boierilor Golești, cari au jucat un rol atât de însemnat în viața culturală și politică a poporului român, în veacul al XIX-lea. Ajunși la *Găești*, părăsim șoseau națională luându-o la stânga, spre Târgoviște. În apropiere de satul *Picior-de-Munte*, la marginea unei păduri, oprim să dejunăm, e aproape 1 p. m. Gustarea e frugală, dar pofta destul de mare după un drum atât de lung. Câteva fotografii luate de colegul Filip Popescu, fotograf oficial al excursiei, ne vor aminti mai plastic acest prim popas câmpenesc. La 2 p. m. intrăm în *Târgoviște*. În loc de un oraș în ruine, la poalele dealurilor împănate cu sonde, ca niște străjeri uriași apare un drăguț oraș de munte, curat, cu case îngrijite. Odată îl străjuiau zidurile crenelate ale cetății, azi îl înconjoară sondele uriașe, care mereu aruncă din fundul pământului, neprețuitul *aur negru* (petrolul).

Prima vizită fu la **Mitropolia** lui Neagoe Basarab. Are o plăcută așezare, cu un îngrijit parc înaintea, destul de mare. Arhitectura, la fel cu a bisericei Sf. Dumitru din Craiova, cu excepția celor 2 turnuri din din față, care aci lipsesc.

Incepută de Radu cel Mare, fu terminată de Neagoe Basarab care mută aci scaunul Mitropoliei, dela Curtea de Argeș (1515). Fu restaurată de Constantin Brâncoveanu la 1708 și în ultimul timp de arhitectul francez Lecomte de Nouy, (1889). Hramul este al Înălțării Domnului și s'a sfințit, întâia oară la 17 Mai (Înălțarea) 1520. Avea atunci 8 turle rotunde și era „*mare și frumoasă, cum se satură ochii tuturor de vederea ei*“ (Cronica). Cași Curtea de Argeș, fu sfințită înainte de complecta ei terminare, Neagoe având par'că presimțirea sfârșitului său, care se și întâmplă în 1521.

În biserică se aflau următoarele morminte: al Mitropolitului Ștefan († 1667), al Bălașei Ștefan Brâncoveanu, nora lui Constantin Brâncoveanu; al lui Di-

onisie Patriarhul Constantinopolei (1696); al spătarului Mihail Cantacuzino († 1712). Pe timpul lui Matei Basarab, această minunată Biserică fu vizitată de Patriarhul Macarie al Antiochiei, și descrierea ei ne-a fost păstrată de secretarul acestui patriarh, Paul de Alepo. Pentru învederarea gradului de civilizație de atunci al acestei țări, al buneii stări materiale, a obiceiurilor religioase, o reproducem mai la vale.

„Palatul mitropolitan e la un capăt al orașului tocmai lângă un zid și e foarte mareș. Il înconjoară trei îngrădituri de lemn, având trei curți. Curtea exterioară e pentru creșterea găștelor, rașelor și găinilor; cea de-a doua pentru grajduri și bucătărie; cea de-a treia cuprinde un scump edificiu, întreg de piatră, tu care intri prin porți mari, în fața căroră e prea frumoasa biserică, ce nu-și are pereche în aceste regiuni, afară numai de biserică mitropolitană a Cazacilor, amândouă fiind zidite după modelul Stintei Sofii: înalte, vaste, sprijinite pe mai multe coloane, foarte impoșante. Ea se împarte în trei secțiuni: întâia e nartexul exterior foarte spațios și cu mai multe cupole; de aci prin o a doua ușe, intri în mijlocul bisericii care e de dimensiuni vaste și cu o mare cupolă deasupra, în centrul căreia atârână un voluminos candelabru. Aci sunt trei tabernacole sau capele foarte înalte și frumoase. Acel din centru e spațios și are mai multe strane așezate în jur.

Inconostasul și crucile sunt foarte mari. Sfeșnicile, de lemn poleit, se disting prin eleganța formei. Ferestrele din jur sunt numeroase; mai sunt și altele în cupole, toate întrunusețate cu cercevele lustruite. Stana Beiului (Prințului) e la mâna dreaptă, cum intri, în colț. Alăturaea, e strana Arhiereului, în care stătea totdeauna Patriarhul nostru (Macarie). În colțul opus e strana Mitropolitului local, Tot jurul bisericii e cuprins cu strane, iar părășii sunt acoperiși cu picturi vechi. Locul unde ședea Doamna, erea în al doilea nartex, în care se aflau strane pentru ea și suita sa. Biserica este înconjurată de grădini cu trandafiri și cu frumoase straturi de diferite flori. În vecinătatea tabernacolului nordic, e o piatră pentru apă, de o frumusețe uimitoare, înaltă, voluminoasă și grea. Numărul cupolelor mari și mici, e douăsprezece (greșit, erau numai opt), cu tot atâtea cruci poleite. Dinaintea ușii e o frumoasă fân-

lână și afară din poarta curții o altă asemenea. Apartamentele Mitropolitului sunt foarte înalte, așezate spre răsărit. În edificiu te sui pe o scară lungă, ridicată pe arcuri, cu perspectiva spre biserică, spre curte și spre întinsa grădină. Toți pereții sunt zugrăviți cu minunile creațiunii pământului și a mării, cu descrierea Ierusalimului și a mănăstirilor sale, cu aceia a piscului Sinai, Muntele lui Dumnezeu, cu toate dependințele; aceia a St. Munte, cu cele 24 mănăstiri ale sale în fața mării, toate lămurit și în proporții mari. Apoi intri în prima cameră de primire a Mitropolitului, lungă și lată, cu o masă imensă în mijloc, cu o sobă de olane colorate, și numeroase ferestre gotice, ce dau spre grădină. După aceia intri într'o frumoasă sacristie, foarte elegantă, în care, deasemenea e o sobă de olane. Aci sunt cuiere pentru blane, giubele, etc. Interiorul acestor apartamente e de curând zugrăvit, în diferite chipuri, cu portrete de ale Sfinților.

De aici intri în comoară, unde Mitropolitul își ține vesminte, vase, mitre, cărja, vase de argint, etc. Acolo sunt atârinate candelile și policandre, turnate în aur și argint, și ornate cu sârmă de aur, frâne, săbii, buzdugane și alte arme. Când iese Mitropolitul, ca să întâmpine vreun Patriarh sau călător, e însoțit de straje și comiși, toți tineri de neam boeresc, îmbrăcați în frumoase haine cu samur, etc. ce călăresc înaintea și urma lui. Acelaș lucru se poate spune și de Mitropolitul din țara Căzăcească. Am observat că dela Constantinopole până în Moldova, femeile poartă haine lungi de lână, desfăcute jos la mijloc, târându-se pe pământ și blănite în proporție cu bogăția lor.

Revenim. Din comoară intri într'o cameră de primire cu o galerie exterioară, urcată deasupra, dând spre grădină și având în față o fântână cu apă curgătoare. Aci se de-junează în timp de vară. De aci, te poți scobori în grădina cea mare, pe care nu o cuprinzi cu ochii dela un apăt la celălalt. Toată e umbrită cu nuci mari, jumătate plantată cu vie și trandafiri, iar restul cu meri, zarzări, gutui, cireși, damaschini, etc. zarzavaturi, precum mazăre, bob și altele. Consistoriul (tower of the arches) e afară din biserică. Toată lumea recunoaște, că locul cuprins între zidurile ce înconjoară palatul cu grădinile, ar fi suficient pentru un mare oraș.

Acolo se regulează toate trebile privitoare la Episcopi și Egumeni. Obiceiul zilnic al Mitropolitului local e să meargă în trăsură să prezinte Beifului în Divan, crucea și evanghelia punându-o dinainte-i, iar după sfârșitul ședinței, se coboară jos la biserică să asculte leturghia, apoi iar se suie la Beiu și rostește rugi și binecuvântări de prânz. Toate lucrurile atârnă de el, mai ales dacă e generos și liberal. E de observat când vreun Român, bărbat sau femeie, vine cu judecată asupra cuiva, înaintea Beifului sau vreunui arhiereu, cade în genunchi și în această poziție își expune plângerea. Cel mai respectuos dar ce se face Beifului, e un cozonac. Mitropolitul nu strânge nicio taxă dela țărâtime, ci numai o dare anuală în bani dela clerul jurisdicțiunii sale, afară de ofrande la Paști și alte sărbători. Mitropolitul dispune de moșile, viile, pometurile bisericii. Această stare de lucruri am observat-o în toată calea noastră până la Moscova". (Trad. Em. Cioranu, la V. N, Drăghiceanu: Mitropolia Târgoviștei, pag. 7—8).

Iar Episcopul catolic Baksici vorbind de bisericile din Târgoviște, spune: „sunt în acest loc șaiszeci (biserici), afară de mănăstiri și de o mănăstire mare și biserică frumoasă, toată acoperită cu plumb, unde e rezidența Arhiepiscopului. Acolo stă Mitropolitul cu călugării mănăstirei și ține atâta curte și servitori și călugări, diaconi și alții, în curtea sa sau mănăstire, ca și cum te-ai afla prin mijlocul Italiei (Ibid. pag. 7)

Așa era, acum trei sute de ani, Mitropolia Târgoviște, în zilele ei de glorie și de adevărată credință... În ultima restaurare, arhitectul Lecomte de Nouy, din cele 8 turle, nu-i lăsă decât unul. Cași înfățișarea externă, pictura din interior are o mare asemănare cu cea dela Sf. Dumitru din Craiova.

II. Târgoviște-Moreni-Ploești. — Plecarăm să vedem și Biserica Domnească, cu Ruinele Palatului și Turnul Chindiei. În câteva minute fuserăm la Biserică, alături de care se află o impozantă masă de ruine, Palatul Domnesc, care odinioară adăpostise pe cei mai de seamă voievozi ai Țării. Bongars, marele umanist francez (sec. XVI), care trecând prin Târgoviște, îl văzuse, spune că era: „mic dar frumos și măreț pentru importanța țării". De străje acestor mărețe ruine, stă acum

Turnul Chindiei, singurul în picioare. A fost numit astfel, pentru că din vârful lui se anunța, prin trâmbițe apropierea serei (Chindia). A fost reparat de Gheorghe Bibescu, Domnul Munteniei. *Palatul Domnesc*, a fost locuința Domnilor Țării, dela Mircea cel Bătrân până la Grigorie Ghica (1773), care din ordinul Turcilor mută capitala Țării la București. Ruinele ce se văd acum sunt ale Palatului zidit de învățatul Domn, *Petru Cercel*, fratele lui Mihai Viteazul, pela 1583; palat refăcut de Matei Basarab și mărit de Constantin Brâncoveanu. Aceste mărețe ruine, martore odinioară a atâtor fapte importante în istoria Țării Românești, fură cântate de Eliade, Vasile Cârlova și Gr. Alexandrescu..

„Eu cânt în miezul nopții a voaste biruințe ;
 „Eu pe pământul vostru laure implelesc
 „Izbânzi, fapte viteze, războinice dorințe
 „Recomandez eu lumii, l'ai voștri fii vestesc.

(Eliade).

„O ziduri întristate, o monument slăvit,
 „In ce mărire 'naltă și voi ați strălucit...

„Din slava strămoșească nimic nu v'a rămas,
 „Oriunde nu se vede nici urma unui pas ;
 „Și 'n vreme ce odată oricare muritor
 „Privea la voi cu râvnă, cu ochiu ațintitor.
 „Acum de spaimă mută se trage înapoi.
 „Indată ce privirea îi cade drept pe voi..

(V. Cârlova).

„Culcat p'aste ruine, sub care adâncită
 „E slava strămoșească și umbra de eroi,
 „In liniște, tăcere, văz lumea adormită
 „Ce uită 'n timpul nopții neazuri și nevoi.

(Gr. Alexandrescu).

Pentru câteva clipe intrarăm să vedem *Biserica*, zidită și ea tot de Petru Cercel, al cărui portret se află pe perețele interior al Bisericei, alături de al lui

Mihai Viteazul, Radu Șerban, Matei, Mihnea, Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu. În pronaos, la stânga, e mormântul unui tiu adoptiv al lui Matei Basarab și al Elenei din Herești, soția lui Matei, moartă la 54 de ani, în 1653, sora învățatului boier Udriște Năsturel. Biserica a fost restaurată în 1910, în forma aflată dela Brâncoveanu. Ea are forma clasică bizantină, ca Kilisse-Cami din Constantinopol.

Un iconostas splendid, din 1697, e dela Brâncoveanu. Într'un cufăr, se zice că se află rămășițele lui Tudor Vladimirescu și ale tovarășilor săi, asasinați de Eteriști, la Târgoviște, în 1821... Câteva fotografii, în grupe, făcute în curtea Palatului Domnesc, de colegul Filip Popescu, încheiără vizita aceasta deosebit de interesantă, îndreptându-ne spre *Moreni*. Sunt 3 ore după prânz. După ce oprim puțin la ieșirea din Târgoviște pentru inspectarea mașinilor, vizităm o primă instalație petroliferă. Gazele de prisos, ard cu flacără întinsă, răbufnind pe o țevă și dându-ți impresia unei enorme limbi de foc ce se încolăcește în aer. Un început de Iad. De aci încolo, zeci de kilometri, drumul merge, când la poalele dealurilor, când peste ele, mărginit și de o parte și de alta, de imense spânzurători: *sondele*, sau de locuințe omenești zidite cu deosebită îngrijire, atunci când nu sunt adevărate vile, cochete, înconjurate de mici parcuri. *Aurul negru* (petrolul) a făcut să răsară aci, la poalele dealurilor și chiar pe crestele lor, odinioară împădurite, o spuzenie de locuințe omenești, învăluite într'un sgomot infernal. Îți rîd ochii de bucurie văzând frumusețile naturei și bogăția pământului, dar îți plînge sufletul de durere, când gândești că străinii, depe alte meleaguri, aproape întotdeauna, dușmani neîmpăcați ai acestui neam necăjit, sug sistematic aceste imense isvoare de bogăție ale pământului nostru, iar stăpânul de drept și apărătorul de fapt al lui, duce o viață de câine, muncită și necăjită.

Ăjunși la *Moreni*, colegul Șendroiu obține permisiunea de a vizita instalațiile extragerii petrolului. Deși zi de sărbătoare, un inginer, are amabilitatea de a ne conduce și a ne da explicațiile necesare. În spe-

cial ne atrage atenția sondajul terenului. Pe un deal, în fața noastră, se văd urmele unei sonde, care a ars aproape doi ani și ceva. Totul e pârjolit în jurul ei. Flacăra ei era atât de înaltă, că de multe ori o vedeam noaptea, când mă duceam sau veneam dela București, mai ales între stațiile Titu și Pitești.

Din Moreni, un drum nou, bine îngrijit, în parte asfaltat, trecând prin poziții naturale încântătoare, duc prin *Filipeștii de Pădure*, spre *Florești*, unde intrăm în șoseaua națională București—Ploești—Brașov. De acum am scăpat de praf, șoseaua fiind asfaltată și de o curățenie exemplară. La 7 seara suntem la *Ploești*, punctul „terminus“, al călătoriei, pe ziua de astăzi.

Oprim în fața Halelor. După o oră de așteptare, până ce conducătorii excursiei aranjează găzduirea, conducem copiii la Internatul Școlii Comerciale, unde vor mânca și dormi cu unii dintre profesori, pe când ceilalți găzduim la Hotel „*Europa*“, în centrul orașului, hotel elegant și foarte curat. După o scurtă plimbare prin centrul orașului, foamea ne îndreaptă pașii spre restaurante. Unii nemerirăm chiar la terasa Hotelului *Europa*, care era ticsită de lume, azi fiind *Duminecă*. Deși oboseți de o călătorie atât de lungă, buna dispoziție și chiar oboseala ne țintui cam mult pe scaune. Când am plecat să ne culcăm era 1 noaptea.

Luni 10 Iunie.

I. *Ploești — Câmpina — Comarnic*. La 6 dimineața suntem în picioare, cu toată oboseala drumului făcut ieri. Luăm cafeaua la iuțeală și străbatem orașul *Ploești* în fuga mare, îndreptându-ne spre marginea nordică a lui, unde vizităm fabrica de produse petrolifere „*Vega*“. Cuptoare, ca în lad, ard în toate părțile, ca niște uriașe cazane diavolești, a căror dogoreală, îți usucă respirația. Aurul negru (petrolul) al pământului românesc e trecut prin tot felul de tuburi și mașini și prefăcut în benzină, uleiuri, parafină, asfalt, etc., etc. Rămâi uimit de ingeniozitatea invențiilor omenești și par'că un suflu de încredere nemărginită îți inspiră această sagacitate a

creerului uman. Câteva fotografii în grup, cățărați pe diferite instalațiuni ale fabricii și ne urmăm drumul mai departe. Până la *Florești* străbatem aceeași șosea asfaltată ca ieri, iar de aci și mai departe, pe toată valea Prahovei, vom avea acelaș drum fără pulbere, fără gropi, fără sdruncinături. Ai crede că te afli în cine știe ce țară a Apusului civilizat; și iarăși ghimpele îndoielei și al nemulțumirii te îmboldește șoptindu-ți: *„e drum boeresc, nu pentru cei mulți și pașnici, ci numai pentru profitorii favorizați ai vieții acesteia. In alte părți însă ale acesteiași țări, drumurile mai că te vindecă de cea mai rebelă indigestie, căci gropanele îți sdruncină și dinții din gură!”*. Peste puțin timp ajungem la *Câmpina*, orașel drăguț, locul odinioară de lucru al marelui nostru pictor *Nicolae Grigorescu* și în acelaș timp refugiul durerii părintești a nefericitului savant *B. P. Hașdeu*. Oprim pe șosea chiar în fața templului cabalistic ridicat de nețărmurita lui durere, celei mai distinse copile: *Iulia Hașdeu*, moarta la 18 ani, pe meleaguri străine, la Paris, admirată și regretată de toată lumea care o cunoscuse. Azi templul acesta ciudat, ridicat de bătrânul savant în aiurările nemărginitei sale dureri, amenință să se prăbușească. Un băetan doar, mai are nițică grije pentru păstrarea acestor ziduri, cari nu au putuț innăbuși cruda durere a nefericitului părinte. Dar, cei cari odinioară au admirat cunoștințele profunde ale savantului, miile de elevi cari s'au luminat dela scânteile străfulgerătoare ale unei inteligențe deosebite, odată ieșiți de sub puternica influență a baghetei lui magice, au uitat ce datorau marelui maestru și un pic de piefate le-a lipsit, pentru a nu lăsa să se nărue acest templu al durerii nemărginite!...

Cine însă la noi mai păstrează azi, un dram de recunoștință, după ce interesul nostru a trecut?!...

După scurte informațiuni date elevilor, plecăm cumpărând cărți poștale cu vederea templului, și fotografiindu-ne în grup... Pe calea fără pulbere, ca pe întinsul Dunărei, mașinile noastre aleargă șerpuiind când la stânga, când la dreapta, în valea din ce în ce mai îngustă a Prahovei, oprindu-ne la *Comarnic* în dreptul

fabricei de ciment. Colegul Sendroiu ne conduce și ne dă lămuririle necesare la vizitarea Fabricii de ciment a prințului Bibescu, o instalație modernă, cu un imens cuptor rotativ, unic în țară. Și aci căldură ca în Iad. Nu îndrănesc să mă urc la cuptorul de sus, a cărui căldură de peste 1000⁰ m'ar topi cu totul. Când am plecat din curtea fabricii, am răsuflat ușurat, scăpasem din văpaia Iadului.

II. Sinaia-Predeal

Acum ne îndreptăm spre Sinaia.

De o parte și de alta a drumului vederi încântătoare, ne ispitesc privirile. Dar gândul meu se duce înapoi, la templul uitat dela Câmpina, și mai ales la nefericitul părinte al adorabilei copile, *Iulia Hasden*—copilă genială, suflet de o profundă inspirație poetică, ea a întrevăzut printr'un curios presimțământ profetic sfârșitul nemângăiatului său părinte, când a scris *Balada*: „*Sărmanul Rege Nebun*“. Duișoșia acestor gânduri, îmi reamintește această puțin cunoscută baladă, pe care geniala copilă o scrisese în românește:

„*Depart, depart, poveștile spun
Trăit-a odată, un rege nebun.
In clipa când vălul durerii 'nvins
Frumoasa lui minte de rege.
Soția, teciorii și sclavii au plecat.
Castelul cel mândru uitării l-au dat
Și—uitării au dat și pe rege...
Cu mila Ta, Doamne, proteje!*

*

*Nebun, singuratec, rămase 'n castel
Și-a vieții ursită își plânge ..
Castelul de piatră prin turnuri și bolți
Durerea 'n ecou o răstrânge.
Culcat lângă rege stă câinele-i drag :
O lacrimă geana-i prelinge.
Și trist, cu privirea pierduta în vag
A regelui mantie linge.*

*

De rude și lume nebunul uitat
Din lacrimi își toarce al vieții lui tort,
Doar rar... în castelu-i venea pe înserat
Odette cea frumoasă și blândă.
Pe lespezi de piatră 'n genunchi cădea
Și 'n sufletu-i sarbăd cernit de dureri
O rază de viață cu drag așternea
Din vocea ei caldă, plăpândă...

*

Să plece deapururi, când clipa bătu
Și sufletu-i sarbăd spre Cer își luă sbor,
Pe drumuri tăcute sicriu-i trecu..
Nici innuri de groapă, nici surle nu fu
Să-l ducă în bolta cea rece..
Pe urma nebunului rege
Odette și un câine 'ncet trece;
Cu mila Ta, Doamne-i protege!...

Oprirea bruscă a mașinei, mă trezi din gândurile mele, ajunsesem la Sinaia. E la amiazi. Ne oprim la spatele Monastirei, spre Castelul Peleş și în marginea pădurei, pe iarbă, luăm să mâncăm, căci ne ajunsesese foamea. După masă ne îndreptăm spre Castelul Peleş, pe care, din nefericire, nu-l putem vizita, lipsind intendentul. Ne mulțumim atunci cu admirarea exterioară a minunatului Castel și mai ales a încântătoarelor împrejurimi, pe care parcă nu ne îndurăm să le părăsim. Dar timpul fuge, și calea e încă lungă. Ne înapoiem oarecum mâhniți că nu am avut norocul să vedem Castelul și ne oprim să vizităm Monastirea Sinaia, schitul și Mormântul lui Tache Ionescu, unul dintre făuritorii de seamă ai realizării visului nostru secular.

Din cerdacul chiliilor Monastirei, nu ne mai putem sătura privind peste Sinaia și peste tot întinsul Văii Prahovei, cât se poate vedea în zare. Coborim în parc, dar aci se fac în toate părțile reparații, căci sezonul încă nu a început. La 4 p. m. părăsim Sinaia, continuându-ne drumul spre Predeal. Timpul ne este

prielnic, deși în spre Predeal să văd nori groși adu-
cători de potop de ape. Nu trece mult și intrăm în
Bușteni. Și aci căutăm, conduși de colegul Șendroi, să
vizităm măcar Fabrica de hârtie.

Intr'adevăr nu ai oricând ocazia să vezi prepararea
acestui indispensabil factor al culturii: *hârtia*. Deși în
treacăt, totuși ne putem face o idee cât de sumară
de transformările prin care trece lemnul, adus cu va-
goanele din păduri, mărunțat ca boabele de mazăre,
trecut prin diferite mașini, până să iese hârtie albă
sau colorată, carton sau mucava, de scris sau de în-
velit... După câteva minute, se auzi comanda de ple-
care. Ne ocupăm fiecare locul în autobuse și por-
nirăm spre *Azuș*. Aci aveam de văzut Fabrica de stic-
lă și Fabrica de bere, dar cea dintâiu nu lucra de
vre-o două săptămâni, iar cea de-a doua era aproape
să închidă, ceasurile fiind aproape șese, seara. Totuși
o vizitarăm în grabă, asistând la umplerea mecanică a
sticlelor de bere, căci golirea lor fu exclusă pentru
noi!... Vorba ăluia: „*La pomul lăudat să nu te duci cu
sacul mare*“! Plecarăm înghițând în sec și cu nădejdea
de a ne potoli setea cu apă rece de izvor, la Predeal,
apa fiind băutura cea mai sănătoasă, dar și cea mai
ieftină. La șapte seara, ajunserăm la *Predeal*, fiind
găzduiți la Orfelinatul C. F. R., condus de avocatul
Savopol, oltean din R. Vâlcii, văr cu Dr. Savopol din
Craiova. Dacă gentilețea acestui director ne-a surprins
și încântat, disciplina celor aproape 300 de copii or-
fani, aflați aci, ne-a minunat. Dela copilașul de 4—5
ani, până la tânărul de 16 ani, ținuta, disciplina, ma-
niera, exercițiile și cântările executate, ne-au entusi-
asmat! Cât și ce poate face un om de inimă, capabil
și conștient de datoria lui.

După o masă abundentă, servită într'o sală mo-
del de curățenie, cu un personal disciplinat și înde-
mănat, asistarăm la culcarea orfanilor. Fiecare trecu
prin fața Directorului, vioiu, cuviincios, dând „bună
seara“, în pas iute, lăsându-ți în suflet pe lângă o
plăcută și trainică impresie, o adâncă încredere în for-
țele neamului nostru, mai ales când forțele acestea
sunt bine îndrumate... O mică plimbare prin minuna-

tul parc al Predealului, o haltă de un sfert de ceas la bere, și încheiarăm cu un somn profund oboseala zilei de astăzi.

Marți 11 Iunie.

I. **Predeal-Brașov-Bran.**—La ora 6 dimineața, pe un timp admirabil, părăsim Orfelinatul din Predeal, îndreptându-ne spre Brașov. Cei 24 kilometri, cari despart Predealul de Brașov îi străbatem în 3 sferturi de oră, pe o șosea asfaltată, într'un ținut admirabil. Peisajul alpin prin care trecem, răcoarea înviorătoare a dimineții, prospețimea aerului ozonificat, sunt atâtea îndemnuri pentru o bună dispoziție sufletească. Răsetele, glumele, vorbăria se întetesc. Pe la 7 dimineața suntem în *Brașov*. După ce ne aprovizionăm, cum putem, prăvăliile fiind cele mai multe încă închise, scăpând de grijea hranei vizităm în grabă, graba fiind nota caracteristică a excursiei noastre, centrul orașului. Ne oprim în fața Primăriei, clădire veche de veacuri, explicând elevilor importanța acestui oraș pentru începuturile comerciale ale Țării noastre, legăturile dintre Brașoveni și Domniile Munteniei, legături cari au lăsat urme până și în limbă, ca: *Brașovenie*, *laaă de Brașov*, *brașoave* (=palavre, minciuni), *brașoveancă* (=căruță mare pentru transportul mărfurilor), *brașovenește* (=în mod mincinos; prea frumos le spui acestea, însă cam brașovenește).

Trecem apoi să admirăm monumentală *Biserica Neagră*, zidită timp de 40 ani (1385—1425). Ea a fost martoră tuturor luptelor inerente unui oraș de graniță și mai ales unui oraș vecin cu puterea de odinioară a Imperiului turcesc. Am fi voit să arătăm elevilor *Scheiul*, mahalaua românească, cu Biserica Sf. Nicolae zidită de Neagoe Basarab (1519), dar timpul și mai ales lungimea drumului ce avem de făcut astăzi (aproape 200 km.), peste munți și pe drumuri foarte anevoioase, ne împiedecă s'o facem, nefiind posibil să modificăm întinerariu excursiei, cu o iotă. Deci, după această prea sumară vizită a Brașovului, o pornirăm spre munte. Dela Brașov, drumul spre

Bran, la vechea graniță dintre România și Transilvania, duce pela poalele nordice ale Carpaților, prin *Tara Bârsei*, locuită în mare parte de Sașii colonizați odinioară pe aceste locuri și ca păzitori ai graniței dinspre Răsărit și Miază-zi, dar și ca un mijloc de desnaționalizare a elementului autohton, românesc. Dacă desnaționalizarea n'a isbutit, supremația elementului saxon a rămas, ba chiar cu pretențiuni de Stat în Stat, mai ales sub influența actuală a pangermanismului hitlerist. În drumul nostru întâlnim țărani sași ducându-se la munca câmpului; țărancele mai ales sunt remarcabile prin imensa pălărie de pae ce o port. Trecem prin câteva comune săsești ca, *Rășnovul*. «*Sat tipic săsesc, cu străzile tăiate măsurat, cu uniformitatea obsedantă a caselor oblonite, cu vieața închisă îndărătul zidurilor, ce unește casă cu casă*». (I. Simionescu: *Sate din România*, pag. 37). Pe un deal, spre Răsărit, zărim *Cetatea Rășnovului*, vechiu bastion de apărare al cavalerilor teutoni, azi în ruine, ruine folosite totuși ca magazine pentru păstrarea cerealelor. Cu toată această năvală a elementului saxon, băstinașii români n'au pierit și în mijlocul acestor acaparatori, ici, coala se zăresc case românești, ce se recunosc ușor după crucea ortodoxă pe care o au pe acoperiș. Dovada întâietății și a vechimei elementului românesc o face, între altele, și Biserica ortodoxă, zidită după cum arată o piatră dela altar, la 1384. Mai mult, ea a fost restaurată de frații Udriște, pe timpul lui Mihai Viteazul.

Adâncit în gânduri amintitoare de timpurile de odinioară abia observ că am și ajuns în apropierea *Branului*, al cărui castel semet stă par'că înfipt pe stâncă. Poposirăm pe șosea, la porțile castelului și la marginea *Apei Turcului*, a cărei limpezime îți dă posibilitatea să numeri pietrele din fundul albiei. Deși conducătorii excursiei se grăbeau, faima castelului și dorința doamnelor isbutiră să prelungim popasul pentru ca măcar o parte dintre noi să-l putem vizita, mai ales că accesul era posibil, proprietara castelului, M. S. Regina Maria, lipsind. Urcarăm dar, din greu, stânca pe care e construit și pentru 20 lei de persoană, îngrijitoarea castelului ne conduse în interior. E în

miniatură, o cetate medievală, cu ascunzători, săli mici și scunde, coridoare, firide și un puț intern. Reparată de M. S. Regina Maria, el a fost mobilat cu tot felul de lucruri de preț, în special antichități, de preferință săsești, un adevărat muzeu de lucruri rari, cărui proprietara i-a mai adăugat un paraclis ortodox. Într'una din săli, cameră de dormit, un pat cu polog, stil vechiu german, în valoare de peste 800.000 lei, a odihnit de multe ori și trupul ostenit al Regelui Ferdinand I. Pretutindeni ne atrage curiozitatea obiectele de preț și de gust, schimbând cu totul, nu numai vechea destinație ca loc de apărare, ci și înfățișarea interioară de odinioară. „Intemeiat de cavalerul teuton *Dietrich*, s'a numit multă vreme *Dietrichstein*. Făcut la început din lemn, după alungarea cavalerilor teutoni din Țara Bârsei, Sașii l-au refăcut din piatră, la 1377, în timpul Regelui Ludovic al Ungariei. Sașii l-au numit *Toerzburg*, iar Ungurii *Törösvár* (Cetatea Turcului), după râul Turcului, ce curge pe lângă el. Regii unguri au fost siliți să-l cedeze Voevozilor Munteniei. Mircea cel Mare ca și fiul său Mihail l-au stăpânit în timpul domniei lor, ca o garanție a apărării hotarului țării românești, dar urmașii lor nu s'au învrednicit să-l păstreze. La sfârșitul veacului al XV-lea, regele Vladislav îl vinde Brașovenilor pentru 1000 de fiorini cu tot ținutul înconjurător, dar în fiecare an cerea noi sume pentru el. Din nou refăcut în 1608, a rămas în stăpânirea Brașovului până la 1878, când Statul austro-ungar îl transformă pentru scopuri militare, retezându-i turnurile și lipsindu-l de forma frumoasă de mai înainte. Se temeau Ungurii de o năvală a armatei române, în urma victoriilor din Balcani, dar de ce le-a fost frică n'au scăpat!... Rămânând în urmă, tot proprietatea orașului Brașov, acesta îl dăruie M. S. Regina Maria, ca reședință de vară, la 1 Decembrie 1920. În ultimul timp, ne spune conducătoarea, Regina Maria a dăruit acest castel, ficei sale principesa Ileana de Habsburg.. Trecuseră 20 de minute de când începusem vizitarea castelului și ne grăbirăm să plecam căci ceilalți, care ne așteptau, desigur că pierduseră răbdarea. Într'adevăr îi găsirăm cam enervați, dar fără

să aibe prea multă dreptate; și ei avuseseră o satisfacție: se odihniseră în mijlocul unui peisaj încântător !...

II. Carpații—Dâmbovicioara—Posada.— De acum însă începe greul: *urcușul Carpaților*, trecătoarea dela Bran la Rucăr fiind, nu prin defileu, ci peste munți. Pe un drum îngust, de 5 metri, cele două autobuse ale noastre urcă din greu până aproape la o înălțime de 1350 metri. În multe părți prăpastia e la marginea drumului; o mișcare greșită, o frână de direcție ruptă întâmplător și mormântul se deschide tocmai când sufletul e mai încântat de frumusețea locurilor pe unde trecem. Cu cât urcăm mai sus, cu atât se desfășoară înaintea ochilor noștri una dintre cele mai impunătoare panorame: la dreapta, se întinde coama sură a *Pietrei Craiului* al cărei vârf atinge în punctul culminant 2244 metri. Proiectată la orizont, pe albastrul senin al cerului, pare o punte gigantică pe care, aștepti din moment în moment să vezi, trecând uriașii basmelor copilăriei noastre: smei și balauri urmăriți cu îndârjire de Făt-Frumos !...

La stânga noastră perspectiva e însă redusă, muntele venind adeseori până în marginea șoselei, și numai arareori privirea prinde vreo priveliște, mai ales la cotiturile atât de dese ale drumului și cu deosebire dacă îți arunci privirea mereu înapoi. După o spaimă trasă din cauza întâlnirii neașteptate cu un autobus care cobora, tocmai la o cotitură, când numai două palme a fost distanța care ne-a salvat de o ciocnire îngrozitoare, ajunsesem în vârful culminant al drumului, la fosta vamă, *Giuvala*. Oprirăm să ne odihnim și să mai aruncăm o privire în urmă peste splendida priveliște a naturii. Dar cum omului nu e dat să aibe niciodată o mulțumire desăvârșită, ruinele vămei Giuvala, evocă în sufletul nostru dureroase amintiri și spectrul groaznicelor lupte din 1916, când Germanii lui Von Morgen și Eistermann, căutau să pătrundă în țară „pe drumul cel mai scurt“. Dar tot atunci cunoscură năvălitorii, superiori ca număr și pregătire, vitejia fără seamăn a «*Soimilor*» noștri, cari luptau cu îndârjire să-și apere țara și neamul, cântând cu foc :

„Și voi dealuri și voi munți
 „Și voi uriași cărunți
 „Și voi brazi de munți bătuți.
 „Ia, vă uitați voi la noi
 „Cum ne luptam pentru voi!
 „Dumnezeu să ne păzească
 „Țara noastră românească!

(Codin : Dragoslavele, pag. 74).

Câți flăcăi n'au adormit atunci, pentru veșnicie, cu cântecul acesta pe buze! Dar nădejdea Românului în Dumnezeu e mare și curajul nesfârșit. Alții și mai tineri, îmbărbătându-se, au venit de le-au luat locul :

„Sus piciorul, mai recrute
 „S'a ivit Germanu 'n munte!
 „Hai cu toți să-l dăm afar'
 „Să scăpăm țara de jar!

(Ibid. p. 79).

Dar nu numai ei sărmanii au pierit apărând locurile acestea, ci chiar moșii și strămoșii lor, au făcut acelaș lucru. Căci fost-a acest drum, dintru început, nu numai drum de călătorie, ci și loc de cruntă vitejie. Pe acest drum am trecut și noi la ei și au venit și ei la noi. Povestea drumului acestuia e lungă și dure-roasă, Așa pe aici trecu, la 1330, Carol Robert, regele Ungariei, ca să se întoarcă în fugă cu oastea fărâmițată și cu pecetia statului său pierdută colo la vale, la Posada. De frică să nu vină acum ai noștri peste el, întări cetatea Branului, prima piedică în calea năvălitorului de peste Carpați. Mai târziu însuși Murad, sultanul Turcilor, bătători această cale, în 1438, îndreptându-se în contra Ardealului, cu oaste mare și puternică cum nu se mai văzuse până atunci în Carpați. Și tot pe aci trecut-a o mulțime de Voevozi și Domni, cu oști neînfricate, ca Huniady, Vlad Țepeș, Radu dela Afumați, Mircea Ciobanul, Pătrașcu Vodă, Radu Șerban și atâția alții pe care istoria îi pomenește, dar mintea îi cam uită!... După un sfert de oră de odihnă, începurăm coborâșul de cealaltă parte a Carpaților, spre vechiu Regat.

Priveliștea ce o avem acum înainte nu e mai puțin încântătoare, ca a versantului urcat, dar coborâșul e mult mai periculos, drumul șerpuind printre stânci când la stânga când la dreapta, pe o pantă foarte repede. Par' că aștepți din moment în moment ca mașina să se prăvălească în prăpastie, împinsă de enorma ei greutate. Traversarăm astfel, cu o ciudată senzație de plăcere și de teamă, Muntele Giuvala, Dâmbovicioara și Dealul Sasului, ajungând, cu voia lui Dumnezeu, teaferi, neatinși în-satul *Podul-Dâmboviței*, unde făcurăm un mic popas. Peste puțin timp, luându-o spre dreapta, căutarăm să vedem și renumita *Peștera Dâmbovicioara*. Din sat până la peșteră sunt 5 kilometri și jumătate, iar drumul construit în 1905, trece prin minunatul defileu al Dâmbovicioarei, doi enormi pereți de stâncă atât de apropiați încât cu greu pătrunde și lumina soarelui. Pe marginea șoselei, destul de îngustă. își rostogolește la vale pârâul Dâmbovicioarei, apa cristalină și rece, isvorâtă din adâncurile Carpaților. Nu trece mult și ne aflarăm în fața Peșterei, spre dreapta șoselei, la o altitudine de 861 m. Peștera are o serie de săli despărțite prin ganguri strâmte și scunde. Bolțile sunt acoperite cu stalactite de formele cele mai curioase: struguri, pere. figuri felurite, etc. Înaintăm puțin, cu oare care teamă, neavând o călăuză pricepută, în care să ne încredem. Mulțimea de copilași, înarmați cu felinare și lumânări, cari se ofereau stăruitor, să ne servească de călăuze, nu prezenta nici-o încredere. Ne înapoiarăm dar în satul Podul Dâmboviței.

III. Rucăr—Dragoslave—C.-Lung.—Șoseaua națională după ce urcă Muntele Posada, coboară în partea cealaltă drept în Rucăr. În dreptul kilometrului 80 (dela Golești), Muntele Posada formează împreună cu Ghimbavul, vestitul defileu, unde s'a dat, la 1369, memorabila luptă între Vladislav Basarab și Ludovic cel Mare, regele Ungariei. Aci, pentru prima oară, a fost amarnic umilită trufia maghiară!...

Din depărtare, de pe înălțimea drumului zărim în vale frumosul sat Rucărul, (630 metri altitudine). Sat vechiu, din primele timpuri ale existenței Țării

Românești. Așezat pe drumul ce duce spre vechea graniță, în Transilvania, el a văzut trecând sau a adăpostit personaje importante istorice. Astfel la 7 Octombrie 1595, pe aci a trecut Sigismund spre a veni în ajutorul lui Mihai Viteazul, dar zăbovi în Rucăr o săptămână spre a-și trece armata în revistă. Tot aci, în 1712, a conăcit Carol al XII-lea, Regele Suediei, în drumul său dela Pitești spre Transilvania (Gion). Fiind o stațiune climaterică excelentă, din cauza aerului de munte curat, lipsit de curenți, Rucărul a progresat foarte mult. Totuși luptele îndârjite date în 1916, între noi și Germanii năvălitori, a distrus o bună parte din sat, care cu mare greutate se va putea reface.

*„Arză-i făcul de dușmani
„De Unguri și de Germani
„C'au vinit în țară la noi :
„Ei, o mie și noi, doi !*

(Codin : Muscelul nostru p. 58).

Dela Rucăr șoseaua națională se îndreaptă spre Miază-Zi, ajungând (kil. 70) la Dragoslavele, sat mare, luminat cu electricitate (dela 26 Ian. 1908). E așezat în stânga Dâmboviței, pe ambele laturi ale afluentului Dâmboviței, Valea Caselor. În vechime se numea și Schela-Dragoslavele. Ca și Rucărul, e dintre primele sate ale Țării Românești, prin vechimea sa. În războiul de întregire al Neamului, în Septembrie 1916, sectorul Dragoslavele, a purtat cele mai crâncene lupte cu dușmanul năvălitor, înscriind numele acestui sat în cartea de vitejie a Neamului nostru.

*„Din Pravăț până'n Posade
„Vestejită frunza cade,
„Nu de ploi, de iernuri grele :
„De gloante și de ghiulele
„Și de haot de șrapnele !*

(Codin : Dragoslavele p. 7—8).

*„Pravățu și Mateiașu
„Alea ne-a ținut curajul. .*

„Bate tunu'n Valea-Mare
„Noi aşteptăm ajutoare ;
„Dar ajutoare nu vin
„Că s'au pus Ruşii pe vin !

(Godin ; Muscelul nostru p. 26).

Trădarea rusească a zădărnicit vitejia românească şi duşmanul năvălitor, fiind şi bine pregătit şi enorm de numeros: Ei, o mie şi noi, doi!, a ocupat, pentru aproape doi ani, pământul apărat cu atâta îndârjire şi cu extraordinare pierderi pentru ai noştri, încât

„Vedeai la pluguri temeii
„Si copii d'ăi măruntei,
„Iar la pluguri trăgând vaci
„In locul boilor dragi!..

(Codin : Dragoslavele p. 94).

Totuşi, această jertfă nu a fost zadarnică, căci în cele din urmă, dreptatea sfântă a învins, duşmanul a fost isgonit din ţară şi visul milenar al Neamului românesc împlinit!..

Cum ieşi din Dragoslavele, drumul urcă iar, de astădată Muntele Mateiaşul. Urcuşul e greu, drumul suind până aproape de vârf, (la k. 62 înălţimea e de 889 m.). Priveliştea însă e încântătoare: înapoi se văd în vale Dragoslavele, Rucărul, până în Piatra Craiului, la Miază-Zi, pe valea Dâmboviţei satele se înşiră mai toate: Lunca Gârlei, Stoenestii, Cetăţenii, etc., iar spre dreapta, Nămăeştii. Din vârful Mateiaşului şoseaua scoboară în zig-zag, trece Argeşelul prin comuna Valea Mare, satul de reşedinţă al Nămăeştilor.

După o cale lungă de 70 k. dela Braşov, prin cele mai pitoreşti locuri ale Țării noastre, dar şi cele mai grele de străbătut, ajungem la Câmpul Lung. Era tocmai timpul prânzului: Am trecut prin oraş, în goană, oprind în „Piaţă“, în dreptul unui restaurant. Din fuga maşini am putut doar să zărim bustul lui Negru-Vodă, opera sculptorului Mirea, premiată la Paris şi să ne facem o idee sumară despre oraş. Stăruinţa conducătorilor excursiei de a fi diseară în Râmnicul-Vâlcei, ne-a împiedicat să vizităm această

primă capitală a Țării Românești. Oraș de munte, stațiunea climaterică (580 m. altitudine), Câmpul-Lung așezat pe Râul Târgului, între două muncele; Mățău (1005 m.) și Măgura, cu o populație de 13.453 locuitori, are multe locuri interesante de vizitat ca: Bisericele din diferite epoci, Crucile cu inscripții bătrânești, Bărăția, Școala Normală Carol I, cu o clădire monumentală, etc. etc. Dar, pas de le vizitează: pe deoparte, colegii conducători grăbeau plecarea; pe de alta, timpul nepotrivit, în care soseam în oraș. Pela 2 p. m., pe o căldură istovitoare luarăm drumul spre Curtea de Argeș. E cald, năbușală și praf!... Din nou muncele, chiar mai dese ca până acum; urcăm mereu și coborîm. Drumul se îndreaptă spre Miază-Zi, până la kilometrul 45 (dela Golești), de unde o ia imediat la dreapta, spre Apus, trecând prin comunele Ungureni, Domnești, până la Mușetești, de unde coboară spre Sud-Vest până la Curtea de Argeș.

IV. Curtea de Argeș.

Când am ajuns aci, erau aproape 5 ore după prânz. A doua capitală a Țării Românești, după Câmpul-Lung, reședința Basarabilor dela Argeș, e acum un modest și tăcut orașel, de vreo 7000 de locuitori. În locul de frământări de odinioară, e acum liniște, liniște adâncă, de mormânt!... Aci se odihnesc acum, aproape față în față, „Descălecătorii de țară“, Basarabii și „Intemeietorii de regat“, Hohenzolernii!... Prin voința Celui de Sus, conducători de neam deosebit, dela Soare-Răsare și dela Soare-Apune, au pecetluit aci ființa eternă a Statului românesc. Neînțelesele legi ale Proniei cerești au dat și unora și altora, tot aci, loc de meritată odihnă!...

Intemeiată. se crede, de Basarab cel Mare, după 1330, Curtea de Argeș, fu reședința lui Vladislav Basarab, nepotul lui Basarab cel Mare, a fratelui său Radu Negru și a fiilor acestuia Dan și Mircea cel Mare. Mircea însă mută reședința Țării la Târgoviște, după cum mai târziu, Neagoe Basarab va muta Mitropolia Țării tot acolo. Din „Scaunul“ dela Curtea de

Argeş se datează mai multe hrisoave domneşti aflate în Arhivele Statului: Dela Dan Basarab (1383), Mircea Basarab (1387), dela Dan al II-lea (1421). Un oraş atât de vechiu nu putea fi lipsit nici de ruine, nici de legende. Aşa la Nordul oraşului, pe o colină care domină Valea Argeşului, se mai zăresc şi azi nişte ruine, numite Sân-Nicoară. Tradiţia atribue această biserică principesei Margareta, soţia catolică a lui Radu Negru, care folosindu-se de lipsa soţului ei, dus în lupte cu Tătarii, îşi zideşte această biserică catolică, în faţa bisericii domneşti ortodoxe a soţului său. Temându-se de mânia lui, fuge spre Câmpul-Lung, însă pe drum, se înneacă în râul ce de atunci se numeşte: Râul Doamnei....

Dar graba cu care am pornit la drum, ne sguduie din farmecul acestor amintiri ale trecutului şi ne îndreptăm spre minunea nu numai a acestui oraşel de munte sau a Țării, dar chiar a Orientului european:

„*Cette perle de la Roumanie, le joyau de l'art byzantin, un monument incomparable parce qu'il est unique au monde*“; (Joanne: *Etats du Danube et des Balkans*, II-e partie, tome I-er, page 210), **Biserica Episcopală Curtea de Argeş.**

V. Biserica Episcopală Curtea de Argeş

Minunea aceasta fu întemeiată pe ruinele unei vechi mănăstiri, de *Neagoe Vodă Basarab* (1512—1521), nepotul Craioveştilor; care însă muri înainte de complecta ei terminare. O presimţire a sfârşitului său apropiat îl făcu să o târnosească aşa nefermată, în 1517, aducând la mărirea slujbă a sfinţirii însemnate feţe bisericeşti din tot orientul ortodox. Zugrăvirea se termină sub urmaşul şi ginerele său Radu Vodă dela Afumaţi (1521—29), de către Dobromir, care zugrăvise şi Tismana.

Se crede că arhitect ar fi fost chiar Neagoe-Vodă care învăţase acest meşteşug la Constantinopole, când fusese ostatec la Turci. Până la 1793 a fost „*Mănăstire*“, iar de atunci „*Biserica Episcopală de Argeş*“. Prădată de duşmani, sfărâmată de cutremure, mistuită de

foc, restaurată de câteva ori, ea a înfruntat, cum a putut, urgia vremurilor. Reputația sa artistică trecuse însă de mult granițele țării. Cel care atrase atenția Occidentului asupra ei, fu mai ales generalul austriac Coronini, care în timpul ocupației (1854 - 56) văzându-o,

La Curtea de Argeș

o făcu cunoscută la Viena. „Cele 8 coloane de marmoră, înainte de restaurare, mai arătau prin iscăliturile de pe ele și vizitatori iluștri, ca : romancierul german Ieronim Spindler, generalul conte Kisselef, senatorul Pontéculant, Wiliam Wilkinson, autorul „Tablou-

lui istoric al Moldovalachiei", compozitorul italian Honoriu Costa, în sfârșit, într'un mic cartuș (dreptunghiu) mai depărtat, numele cântărețului lui Childe Harold, poetul englez Lord Byron". (Dr. Em. Isambert : Itinéraire de l'Orient, page 960. Paris Hachette 1873). În ultimul timp, în războiul mondial, când trupele germane ajunseseră pe frontul Mărășești, Impăratul Wilhelm II al Germaniei, veni să depună o coroană pe mormântul Regelui Carol I.

Sub domina lui Carol I, la 1874, o comisiune sub direcțiunea renumitului arheolog Odobescu, se ocupă cu studiul restaurării acestui monument artistic amenințat de ruină. În cele din urmă, după dorința Domnitorului Carol I, arhitectul francez A. Lecomte de Nouy, fu însărcinat cu restaurarea bisericii, restaurare care dură 11 ani (1875—1886), fu sfințită la 12 Octombrie 1886... În fața bisericii se află un cochet *Baptisteriu*, „una dintre cele mai grațioase construcțiuni", susținut de 4 coloane de marmoră. Intrarea în biserică se face pe o scară cu 12 trepte, care reprezintă cele 12 seminți ale lui Israel. Lungimea bisericii este de 45 m. 85; lărgimea de 20 m.; și înălțimea de 31 m. Suprafața ocupată de biserică este de 756 m. p. iar suprafața părților sculptate, zugrăvite și aurite este de 687 m. p. Părțile sculptate, frizele, ciubucele, cornicele, etc. înșirate unele după altele, ar avea o lungime de mai bine de 1 kilometru.

Pe biserică se pot număra mai mult de 150 motive diferite de ornamentație, 42 rozete mari, 48 mai mici, având fiecare rozetă mică câte o păsărică de bronz aurit. Apa de ploae se varsă pe 125 de scurgeri, iar biserică este apărată de trăsnete prin 35 de vârfuri de platină, acoperișul e de plumb cu ornamente lucrate din ciocan. Picturile din interior acopăr o suprafață de 2344 m. p. și conțin 865 de figuri. Zidirea bisericii a costat de 1.501.000 lei aur.

„Et l'on se demande si ce n'est pas le jeu d'une illusion, la fantaisie d'un rêve qui vous a fait voir une des plus glorieuses manifestations de l'art humain perdue dans la solitude d'un petit vallon des Carpates". (Joane, op. cit. page 212... (Și te întrebi dacă nu cumva capriciul unei

vedenii, născocirea unui vis nu te-a făcut să vezi una dintre cele mai glorioase manifestațiuni ale artei omenești pierdută în singurătatea unei vâlcele a Carpaților).

În interior obscuritatea relativă a bisericei, produsă de ferestrele lungi și înguste, ce mărginesc clădirea, predispune la meditare și reculegere, impune oricui de măreția și sfințenia locului. Aci se odihnește întemeietorul Neagoe Vodă Basarab cu fiii săi Petre și Ioan și ficele sale Angelina și Stanca, soția lui Ștefăniță Vodă al Moldovei. În partea stângă a bisericei doarme de veci ginerile lui Neagoe, Radu dela Afumați, cu soția sa Ruxanda. Mormântul evlavioasei soții a lui Neagoe, Doamna Despina călugărită cu numele Platonida, nefiind recunoscut la restaurare a fost scos din Biserică. La intrarea în biserică, pe dreapta, se află Mormintele Regelui Carol I, al Reginei Elisabeta și al unicei lor fice Marioara. La stânga, a poposit Regele loial, Ferdinand I. Printre odoarele Bisericei, într'o vitrină, stă minunata Carte a celor 12 Evanghelii, din Joia Patimilor, scrisă și pictată pe 50 pagini in-folio. Fiecare pagină este deosebit colorată, iar literile sunt scrise cu aur și argint. E opera artistică a Reginei Elisabeta, lucrată în amintirea neprețuitei sale fice Marioara decedată în Joia Patimilor. Cartea fu terminată, după lungi ceasuri de neîntreruptă trudă, la 27 August (8 Septembrie) 1886, înainte de sfințirea Bisericei (Vezi: Dicționarul geografic, al României. Vol. III p. 24—40).

VI. Biserica Domnească.

La spatele Bisericei Episcopale din Curtea de Argeș, se ridică Reședința Regală și Palatul Episcopal, cu o capelă. Terminând vizitarea Bisericei, însoțiți și de un Arhimandrit care se plângea de puțină grijă ce au acum conducătorii de întreținerea acestui monument deosebit, trecurăm să vedem Palatul Episcopal și Reședința Regală. Aci ca o urmă aproape ștearsă a trecutului, găsirăm un bătrân intendent neamț, care pentru 20 de lei de persoană, ne condusă

în locuința regală a bătrânului întemeietor al Regatului Românesc. Cu gesturi largi, dramatice, amintitoare de timpuri trecute, el ne arată tot ce se mai păstrează din mobilierul, obiectele de valoare și tablourile ce odinioară împodobeau acest loc retras și de odihnă al bătrânilor suverani. Amintiri duicase, o măreție apusă, regretul unor timpuri ce nu se vor mai întoarce, anima din când în când informațiunile bătrânului intendent. O deosebită impresie ne făcu fresca care înconjoară în 2 săli, partea de sus a palatei, arătând: „Povestea zidirii Mănăstirii“ din timpul lui Neagoe Basarab, urmată de reconstruirea ei de către Regele Carol I, terminând cu serbările târnosirei. Recunoscăm printre participanți, la acest măreț act, multe figuri politice, azi dispărute: Titu Maiorescu, Ioan Kalinderu, etc., etc. „oameni cari au fost!“..

Dar timpul fuge repede: După ce ne oprirăm puțin și la „Fântâna lui Manole“, legendarul arhitect al Mănăstirii, ne duserăm să vedem o altă Biserică, dacă nu atât de meșteșugit clădită, dar cu mult mai veche și mai importantă din punct de vedere istoric, mai ales, după ultimele descoperiri făcute acolo: „Biserica Domnească“. Această Biserică este dintre cele mai vechi monumente religioase ale țării. Având hramul Sf. Filofteia, fu începută de Basarab cel Mare și terminată de Radu Negru între anii 1373—1384. Era zidită în Curtea Palatului Domnesc, ale cărui ruine se mai zăresc și astăzi. Clădită în stil bizantin, din piatră și cărămidă netencuită, ea se aseamănă ca arhitectură cu Biserica Theotokos din Constantinopol, cu picturi interioare de un deosebit interes. Repararea ei, din ultimul timp, a scos la iveală lucruri de o mare importanță istorică. „Dar ceiace face din Mănăstirea Domnească cel mai prețios monument din câte avem, e că din morminte s’au desgroțat domni și cavaleri, ce fac să se întrezărească fastul care domnea la curțile din perioada de închegare a principatelor. Nicăeri, ca aici, nu s’au păstrat amănuntele, care dovedesc că civilizația apuseană nu s’a oprit la coama Carpaților. Mormântul lui Radu Negru s’a găsit aproape

intact, s'a putut pune mâna și pe firele de păr din pletele domnitorului. Domnul a fost înmormântat în tunică de mătăasă, lungă până la genunchi, încheiată cu bumbi de aur, și cu tivituri de perle, la margini și mâneci. Neîntrecut de artistică este paftaua ce încheia colanul numai aur și mărgăritare, dela mijlocul trupului. Paftaua de aur are forma unui castel medieval, cu turnuri de o parte și de alta, cu figurile fin ciselate: mai ales lebăda cu cap de femeie, sub o arcadă gotică e de o nebanuită finețe. Inele cu smaragde și rubine, găetane din fir de aur împletit în felul brânelor de piatră ce ornamentează bisericile de mai târziu, s'au întâlnit în alte morminte" (I. Simionescu; Mănăstiri din țară pag. 19—20). Mormântul lui Radu Negru se află în dreapta bisericii, lângă stâlp; apoi vine al lui Dan, fiul lui Radu și al lui Dan al II-lea. În mijlocul Bisericii, sub pantocrator, mormântul din stânga, cel mai vechiu din biserică, e al lui Vladislav Basarab.

Lângă Radu e mormântul soției sale Ana, care călugărindu-se a luat numele de Calinichia. Ea a fost mama lui Mircea cel Bătrân. Insoțitorul nostru, paznicul Bisericii, dete o piatră la o parte și într'un sarcofag, zărirăm scheletul lui Radu Negru, minunat conservat, cu armure, cu capul împodobit de o diademă de aur. Ingenunchiarăm în fața Mormântului acestui „descălecător, dătător de legi și datini“, cum zice poetul și cu sufletul pătruns de o adâncă reculegere și încredere în tăria neamului nostru, eșirăm din acest Panteon modest dar mândru al Românilor din timpurile de închegare a statului lor... De acum iar la drum și drumul până la Râmnicul Vâlcei e încă lung (34 km.). Ca și până acum, locurile pe unde trecem, sunt încântătoare!

D-zeu a fost darnic cu pământul acestei țări, i-a îngrămădit bunătăți peste bunătăți și frumuseți peste frumuseți, calicindu-se numai la așezările omenești, căci a împușinat pe cei buni, înmulțindu-i pe cei răi; cu deosebire la orașe, de oarece cu toată frumusețea și bogăția ei, țara aceasta mândră e săracă sau mai bine zis săracită, de oameni răi și fără pic de cinste!

Albinele sug din minunatele flori ale acestei țări ca să hrănească trântori și tâlhari!... Și în amestecul acesta de admirație pentru trecut și natură și remer-
nicia celor de astăzi, licări o rază de mângăere, o po-
tolire a răzvrătirii noastre sufletești; nădejdea unor
timpuri mai bune, a unor oameni mai înțelegători ai
pământului și neamului acestuia atât de încercat!
Oricât de grele sunt vremurile de azi, totuși să avem
încredere în norocul acestui neam, în vitalitatea lui
strămoșească, care l-au ținut strâns legat de pământul
acesta, de limba sa, de rosturile sale!... Și pare că
ne răsună din nou în ureche, ca un ecou îndepărtat,
poezia copilăriei noastre, legendele faptelor mărețe de
odinioară, ale căror urme le admirăm astăzi, legendele
timpurilor când,

*Pe Argeș în jos,
Pe un mal frumos,
Negru Vodă trece
Cu tovarăși zece:
Nouă meșteri mari
Calfe și zidari,
Și Manole zece,
Care-i și întrece.
Merg cu toți pe cale
Să aleagă 'n vale
Loc de mănăstire
Și de pomenire.*

Dar odată cu sborul gândurilor noastre, sburau
și mașinile, căci într'o oră și ceva, trecusem Tigveni,
râul Topologul și eream în preajma Oltului, pe care
îl trecurăm pe un solid pod, intrând imediat în ve-
chiul oraș Râmnicu-Vâlci. Ereau șapte ore și jumă-
tate seara. Imediat ne quartiruirăm, parte la Școala
Normală cu elevii, parte la hoteluri. După o sumară
curățire, ne adunarăm în grădina hotelului Splendid,
unde cinarăm. La 10 seara, retragerea erea generală,
pe tot frontul, ne ajunsese oboseala.

Miercuri 12 Iunie.

Cozia, Brezoiu, Govora, Inapoierea. Odihna ticnită a nopții, după trei zile de drum îndelungat peste munți, peste râuri, peste văi, peste colnice, ne întremează în deajuns pentru a înfrunța și această ultimă zi de excursie. Dis de dimineață pornim la drum. Ieșind prin partea de Miază-noapte a Râmnicului Vâlci, încurând suntem la *Calimănești, Căciulata*, oprindu-ne să vizităm *Ostrovul* din mijlocul Oltului cu un parc destul de îngrijit, dar mai cu seamă să vedem *Biserica* zidită acum patru sute de ani, de Neagoe Basarab. Parochul, părintele Mărculescu, ne primește cu multă bunăvoință, dar se plânge de năruirea acestui monument istoric, uitat de cei obligați să-l îngrijească. De aici în câteva minute ajunserăm la renumita *Mănăstire Cozia*, zidită în veacul al XIV-lea (1386) de organizatorul Țării Românești, Voevodul Mircea cel Bătrân. Situată într-o poziție pitorească, pe malul drept al Oltului, ea este una dintre cele mai vechi așezări religioase ale Olteniei, care a înfrunțat toată vitregia timpurilor pe când

*Ale valurilor mândre generații spumegate
Zidul vechiu al mănăstirii în cadență îl izbesc.*

(Gr. Alex.: Umbra lui Mircea la Cozia).

Zidită cu meșteri sârbi, probabil din regiunea Moravei, în cursul vremurilor ea a suferit multe prefaceri, mai ales în timpul lui Constantin Brâncoveanu. Acesta însărcină pe călugărul artist Antim Ivireanul, pe atunci Episcop de Râmnic, cu repararea Mănăstirii lui Mircea Basarab. Antim adăogă pridvorul cu stâlpi masivi, sculptați și împodobiți cu capiteluri înflorite. Turla masivă cu vârful larg boltit pare a fi tot din timpul Brâncoveanului. De asemenea și Fântâna în formă de cruce e tot opera restaurării de atunci. Din vechea pictură a Bisericii, abia se mai întrevede câte ceva, timpul și năvălitorii străini fărâmițând totul. Se văd chiar Sfinții de pe pereți cu ochii scoși de sulitele Turcilor. Totuși, în exonarthex, se vede *Jude-*

cata din urmă; în narthex, *Menologul*, *Acatistul*; iar în sanctuar, *Scena Tabernaculului*.

La intrare, pe dreapta, este portretul lui Mircea și al fiului său Mihai. Două pietre mormântale aflate în interiorul Bisericii, arată locul unde a fost îngropat Mircea Basarab, căci vechea piatră nu mai păstrează nicio slovă, fiind cu totul ștearsă. O alta nouă, alcătuită de d-l Prof. N. Iorga, o înlocuește. Celalt mormânt e al mamei lui Mihai Viteazul, Teodora, călugăriță cu numele de Teofana, și moartă la 5 ani, după fiul său. Impreună cu ea se află Doamna Florica și fiul său Nicolae Vodă.

Primul mormânt al marelui Mircea Basarab a fost pe vremuri, profanat, căci nu s'a aflat în el decât oasele fără cap și fără nici-o podoabă de preț. Rămășițele acestea au fost scoase și puse într'o cutioară, cam de 25 cm., într'una din camerele ce împrejmuesc mănăstirea, cameră ce vrea să fie un început de muzeu. Și astfel, *Eroul dela Rovine*, preamărit de Eminescu, cel care cu bună dreptate se intitula: „*Stăpânitor și Domn a toată Țara Ungro-Vlahiei și peste munți încă și peste Țările Tătărăști și Almașului și Făgărașului Hertog și Stăpânitor, Banatului dela Severin Duce și de amândouă părțile și peste toată Dunărea până la Marea cea mare și Cetății Dârstorului Stăpânitor.*“ învingătorul lui Baiazid Fulgerul, își odihnește câteva oase rămase, într'o nemernică cutioară!.. Vai cât adevăr în cuvintele înțeleptului Solomon: „*Deșertăciunea deșertăciunilor și toate sunt deșertăciuni!*... Peste drum de Cozia e o Bisericuță clădită de Radu Paisie, fost călugăr la Argeș. Pictura ei datorită meșterilor Maxim, David și Radoslav, datând din 1543, e aproape neschimbată. Și aci e reprodus întocmai ca la Cozia, portretul lui Mircea și al fiului său Mihai. Adânc impresionați de aceste urme ale unui trecut plin de fapte mărețe, mai aruncărăm o privire asupra locurilor acestora, frumoase prin înfățișarea lor, mărețe prin trecutul lor.

„*Otlule, care-ai fost martor vitejilor trecute*

„*Și puternici legioane p'a ta margine ai privit,*

„*Virtuți mari, fapte cumplite îți sunt ție cunoscute,*

„Cine oare poate să fie omul, care te-a 'ngrozit?

„Mircea! îmi răspunde dealul, Mircea! Oltul repetează!...

Și într'adevăr, mai mult ca orișunde, numele Marelui Voevod este aci peste tot stăpânitor!...

Continuăm drumul pe valea minunată a Oltului, până unde Lotru își unește apele cu ale vijeliosului râu, luând-o apoi la stânga spre comuna Brezoiu. Acum în dreapta noastră șerpuește Lotru sugrumat de enorma povară a brazilor smulși de mâini lacome și străine spre a fi cărați departe până la Alexandria Egiptului. Într'un sfert de oră intrarăm în comuna Brezoiu din plaiul Cozia, pe valea Lotrului, la o altitudine de 329 metri. Se crede că această comună a fost întemeiată de unul Breazul, care împreună cu frații săi Mălai și Voinea, întemeietorii satelor Malaia și Voineasa, stăpâneau odinioară aceste locuri. De mai bine, de 30 de ani, nu văzusem Brezoiu, încât mai că nu-l recunoscui. În locul tihnitului sat de mocani de altădată, azi văd aproape un orașel cu vile frumoase, cu grădinițe vesele și sclipitoare, cu lumină electrică, dar și cu enorme fabrici de sfârticat bradul munților noștri, rămași aproape pleșuvi, din cauza lăcomiei nesățioase a străinilor dela Societatea «Carpatina» și a inconștienței conducătorilor noștri venali. Pentru un blid de linte, ba nu, pentru milioanele pângărite ale vânzării de neam, risipesc bogăția, frumusețea și sănătatea munților noștri!

Ceia ce nu au făcut Barbarii Năvălirilor seculare, fac inconștienții venali ai timpurilor noastre! Aș fi plecat din acest mândru loc de munte cu sufletul adânc mâhnit, dacă la intrarea satului n'aș fi zărit, într'un colț de stâncă, un măreț monument ridicat eroilor din marele războiu al întregirei neamului. E unul dintre cele mai impunătoare din câte am văzut până acum. Cine l-a ridicat oare?! Și par'că mi-e teamă să găsesc răspunsul: recunoștiința urmașilor sau mustrarea de conștiință a jefuitorilor actuali?!

• • • • •

Ne întoarcem în grabă la Râmnicul Vâlci. E cald și avem puțin timp pentru cercetarea orașului. Ne mulțumim doar cu o vizită făcută la frumoasa grădină publică: „Zăvoiu”. La 2 jumătate, după amiază, pornim spre Craiova. În drum ne oprim la *Băile Govora*, unde ajungem pe la 4 p. m. pe o căldură tropicală. Și aci găsim schimbări însemnate, în special mărețul *Hotel Palace*, unul dintre cele mai luxoase din țară. Nu-ți vine să crezi ochilor, văzând ieșind, ca din pământ, între dealurile Govorei, minunea aceasta de zidire. După o scurtă plimbare și odihnă în parc, ne mai având timp, să vizităm cel puțin renumita Mânăstire Govora, unde a fost prima tiparniță a Țării Românești, întemeiată de Matei Basarab, la 1634, o pornim iarăși la drum, oprindu-ne, câteva minute, numai în orașelul *Drăgășani*, pentru verificarea mașinilor și răcorirea excursioniștilor, celor mai în vârstă!... De aci drum întins până la Craiova, unde ajungem la ora 8 seara, obosiți de atâta cale, dar mulțumiți de câte văzusem și întăriți sufletește de cele ce simțisem în aceste patru zile de colindare prin țară!

Situația financiară a școlii în decursul celor 60 ani de existență.

Din cele mai vechi timpuri și până azi, pedagogia a cerut și cere, ca activitatea ei să se desfășoare într'un cadru de igienă și ajutată de un material didactic care să nu lase nimic de dorit, pentru ca metodele ei să poată fi aplicate cu folos și să dea roadele dorite. Niciunul însă din aceste deziderate, oricâtă bunăvoință ar exista nu pot fi îndeplinite atâta vreme cât mijloacele bănești sunt restrânse sau aproape neexistente. Și o dovadă în acest sens o face faptul ca din cei 60 ani de existență ai școlii, 50 din ei sunt de viață nomadă, mutată din local în local care de care mai neigienic și neîncăpător. E drept că în acest timp atât Ministererele de care a depins cât și Camera de Comerț și Industrie și Primăria orașului Craiova și-au ținut de multe ori cu prisosință, obligațiunile legale de a ajuta școala pentru nevoile celelalte ale ei, fără însă a se gândi nimeni la ceace era mai principal: localul.

Din anul 1922 când se înființează comitetele școlare situația începe să se schimbe. Numărul cel mare de elevi cât și imposibilitatea îngrămădirii elevilor în clase insuficiente a pus problema, în plin, a construirii unui local de școală, dar în acelaș timp a creiat o situație cu totul nenormală cu intențiunea legiuitorului comitetelor școlare. De unde scopul lor pentru învățământul nostru comercial nu a fost a se transforma într'un organ fiscal de mâna întâi, ci un organ administrativ local întrucât la școlile noastre vin copii de oameni săraci care tocmai din cauza neaverii o bună parte își aduc copiii aici, comitetul a devenit fără să vrea și forțat de împrejurări un organ fiscal de mâna întâiu.

Camera de Comerț și Primăria apreciind că nevoia unui local de școală este imperioasă, se hotărăsc să conlucreze în vederea realizării acestei ideii. In acest scop școala noastră împreună

cu fosta școală superioară, azi Liceul Banul Mihai, cumpără împreună un loc pe strada Petru Rareș în valoare de 1.000.000 plă-tind fiecare jumătate.

Intârzierea începerii construirii fac pe toștul director de atunci al școalei D-1 N. Dinculescu, să rupă tratativele și să cumpere actualul loc din str. Brestei și în primăvara anului 1925 să înceapă construcția. Din acel moment Camera de Comerț și Primăria a încetat orice ajutor ce-l dau școalei. Motivat sau nemotivat ceace este mai regretabil ca și astăzi când școala de fete a luat aripa destinată acestei școale, Camera perzista în a distribui la libera apreciere ajutoarele cu toate că se vede ca nevoia construirii acestui local era mai mult decât necesară.

Odată localul început, el trebuia terminat. Și din punga destul de săcătuită a părinților elevilor noștri, săraci alți până la refuz, s'a adunat prin sacrificiul lor ban cu ban suma de aproape 10.000.000 milioane lei cât a costat acest local împreuna cu dobânzile plătite la bănci. In tot acest timp nu am fost ajutați de nimeni cu nimic. Suntem poate dintre puținele școale din țară care dela locul cumpărat și dela temelie început, nu am fost ajutați de nimeni.

Datoriile și dobânzile au apăsas aproape, până la imposibil, asupra comitetului nostru, mai ales în urma desființării în anul 1931 a cursului seral și seriilor C care ne aduceau un venit de peste 500.000 lei anual și când din 18 clase bugetare am rămas cu 6.

Cu legea conversiunii reducându-se datoria cât și cu împrumutul făcut la Cassa de depuneri prin care am achitat toate împrumuturile, liceul nostru se mai găsește azi dator cu suma de lei 220.000.

Prin ajutorul dat de către D-1 Ministru Dr. Angelescu cu suma de lei 150.000 singura sumă primită ca ajutor dela începerea construirii școalei și cu o mică diferență dela comitet s'a terminat și sala de festivități desăvârșindu-se aproape complet localul. Nu pot termina această scurtă dare de seamă asupra situațiunei noastre financiare fără a aminti concursul neprețuit dat de Domnul senator Baleanu, profesor la noi, care nu a preocupat niciodată timpul și bunavoința sa pentru a ne ajuta; al membrilor comitetului nostru și în special președintele său D-1 I. Spirtaru care a girat polițele școalei restrângându-și creditul D-sale de negustor cât și ajutorul dat anonim și neprețuit al părinților elevilor noștri prin taxele ce au plătit din pușinul lor.

Director, I. Ciocă

Absolvenți cursului Elementar și Seral

	Cursul Elem.	Cursul seral	Total.
1877/78			
1881/82	6		6
1882/83	6		6
1883/84	8		8
1884/85	6		6
1885/86	12		12
1886/87	8		8
1887/88	7		7
1888/89	12		12
1889/90	10		10
1890/91	11		11
1891/92	19		19
1892/93	9		9
1893/94 cu 5 clase	11		11
" 4 "	13		13
" 3 "	26		26
			164
1894/95	14		14
1895/96	14		14
1896/97	9		9
1897/98	9		9
1898/99	19		19
1899/900	19		19
1900/901	27		27
1901/902	31		31
1902/903	48		48
1903/904	21		21
			211
1904/905	38		38
1905/906	19		19
1905/907	10		10

1907/908	10		10
1908/909	11		11
1909/910	28	9	37
1910/911	21	7	28
1911/912	27	7	34
1912/913	24	6	30
1913/914	24	10	34
1914/915	37	19	57
1915/916	32	11	43
1916/917	16		16
1917/918	27		27
1918/919	38	9	47
1919/920	37	22	59
1920/921	52	21	73
1921/922	42	25	67
1922/923	48	27	75
1923/924	120	45	165
1924/925	39	85	124
1925/926	104	54	158
1926/927	150	56	206
1927/928	112	49	161
1928/929	134	64	198
1929/930	110	84	194
1930/631	97	52	149
1931/932	61	56	117
1932/933	39	30	69
1933/034	44	19	63
1934/935	46		46
1935/936	41		41
Total.	1472	740	2212

Scoală comercială
Elementară
1904—1922
și
Cursul Seral
dela 1907.

Cei de azi.

După atâtea transformări, Școala lui Gh Chițu, prin Legea Dr. C. Angelescu din 1936, cu începerea anului școlar 1936—1937, ajunge Liceul Comercial de Băeți „Gh Chițu“, cu 8 clase, având următoarea constituire:

321 Elevi repartizați pe clase astfel:

Clasa I/67, II/46, III/50, IV/37, V/43, VI/36, VII/23 și VIII/19

COMITETUL ȘCOLAR :

Președinte. D-*I. Spirtaru*, Comerciant
 „ *I. Cioică*, Director-Secretar
 „ *A. Vasculescu*, Profesor
 Membrii : „ *P. Șendroi*, Profesor
 „ *I. Coca*, Comerciant
 „ *M. Andreescu*, Publicist
 „ *T. Predescu*, Comerciant.

Profesorii care figurează la acest Liceu

Nr.	Numele și Pronumele	Titlul	Data nașteri	Observațiuni
1	Iancu Cioică	Prof. definit.	1902 Oct. 7	Director
2	Avram Vasculescu	„ „	1880 Mart. 27	<i>Sub-Director</i>
3	Silvestru Băleanu	„ „	1881	Deț. de la lic. com. N. Crețulescu, Buc.
4	Alexandru Daniel	„ „	1881 Ian. 28	
5	Aristotel Parnia	Maestru „	1882 Oct. 1	
6	Const. Manole	Prof. „	1894 April. 29	
7	Const. Mititelu	„ suplin. „	1890 Decem. 17	
8	Gr. Nicolăescu suplin. de Filip Popescu	„ definit.	1899 Feb. 28	Deț. la lic. com. N. Bălcescu, București
9	D. Ivănescu	„ suplin. „	1898 Iulie 29	Deț. de la lic. com. N. Crețulescu, Buc.
10	Petre Șendroi	„ definit.	1901 Iunie 30	
11	Gh. Făcăoaru suplin. de Alex. Spătaru	„ „	1901 Sept. 23	Deț. la lic. comer. Hațeg
12	Alexandrina Svințu	„ prov.	1904 Oct. 23	Deț. de la lic. comer. Alba Iulia
13	Nicolae Dinculescu suplin. de Tiberiu Iliescu	„ definit.	1903 Mart. 16	Deț. de la lic. de fete T-Severin
14	D. Săvulescu	„ prov.	1896 Oct. 21	Deț. la lic. comer N Crețulescu, Bucur.
15	Origen Mărculescu	„ suplin. „	1906 Decm. 23.	
16	D. Săvulescu	„ „	1908 Feb. 20	
17	Origen Mărculescu	„ definit.	1907 Noem. 0	
18	Const. Papastatopol	„ prov.	1907 Feb. 26	
19	Tol Petre	„ suplin. „	1909	
20	I. Vasilescu	„ „	1909 Mai 8	
21	D. Popescu-Vela	„ prov.	1904	
22	Iancu Florescu	Maest. definit.	1884 Oct. 31	
23	Gr. Popescu-Breasta	Medic	1906 Dec. 10	

Cei de azi (Profesorii)

Cei de azi (Elevii)

Situația Liceului Comercial „Gh. Chițu”, pe anul 1937

CONT DE GESTIUNE pe anul financiar 1936—1937.

Art.	VENITURI	Sume incasate	Art.	CHELTUELI	Sume cheltuite
	CAP. I FOND SPECIAL			CAP. I CHEL. FOND SPECIALE	
2	Fond construcție	96.400	2	Fond pentru construcție și plata datoriilor	73.079
3	„ Gr. Petrescu 55350.		3	Fond Gr. Petrescu 55350.	
4	Imprumut casa D.	280.000	4	Diversi creditori	280.000
	CAP. II VENITURI ORDINARE			CAP. II CHELTUELI ORDINARE	
5	Casa	56.827	6	Salarii Minister.	3.081.662
7	Venit fond Gr. Berescu.	3.000	8	„ pers. ad-tiv dela comitet (al comitet)	42.000
8	Taxe frecvență	319.400	8	Local și mobilier	24.250
10	Cotiz. memb. comitet	8.750	9	Comp. inventarului	4.787
11	Taxe certif. corig.	13.750	10	Cheltueli cancelarie	15.052
12	Salarii Minister	1.081.662	12	Acordare premii	5.145
13	Subv. Minist. și alte autorități	155.000	13	Luminatul	5.558
14	Orice taxe dupe dis. legale	4.852	14	Încălzitul	37.345
	CAP. V VENITURI EXTRA ORDINARE		15	Medicamente	970
15	Taxe de admitere	43.400	16	Ajutoare elevi săraci	2.950
16	„ stricăciuni	10.100		„ „ dela comitet.	2.700
17	„ speciale	34.384		CAP. III EXTRA ORDINARE	
18	„ elevi particulari	35.468	21	Plata com. admitere.	13.338
19	Diversi creditori	1.080	22	„ „ particulari	28.474
20	Donații	1.000	25	Sal. pers. taxe speciale.	28.896
21	Ajutoare elevi săraci	9.000	24	Plata pers. conf. legi M. Of. 87/13 Aprilie 1933.	140.436
	CLASE EXTRABUGETARE		26	Orele suplimentare	25.542
22	Taxe elevi extrabugetari	500	27	Chiria Directorului	14.400
	Total venituri	2.125.573	28	Chelt. neprevăzute	18.256
			29	Fond desch. credit	
			30	Rest. taxe	7.433
			31	Plătit pentru sale de festivități	159.000
			32	Anuarul Școlii	320
				CLASE EXTRABUGETARE	
			33	Plătit salariul unat profesor	500
				Total cheltueli	2.012.093

Total Venituri **2.125.573**

„ Cheltueli **2.012.973**

Soldul Casei la 31 Martie 1937 **113.480**

Președinte (ss) **Ion Spirtaru.**

(ss) Profesor **Avram Vasulescu**

Membrii (ss) „ **Petre Șendroiu**

(ss) **Mitu Andreescu**

(ss) **I. Coca.**

Secretar, Director, (ss) **I. Cioică.**

Conform cu originalul
Director, **Iancu Cioică.**

Situația Liceului Comercial „Gh. Chițu”, pe anul 1937

PROECT DE BUGET pe anul financiar 1937—1938.

Nr. Art.	VENITURI	Sume prevăzute	Nr. Art.	CHELTUELI	Sume prevăzute
	CAP. I FOND SPECIALE			CAP. I CHELT. FOND. SPECIALE	
2	Fond pentru construcție.	160.000	2	Fond de construcție . . .	160.000
4	» Gr. Petrescu 55.350.		4	Fond Gr. Petrescu 55.350	
6	Cauțiuni pentru stricăciuni	15.000	6	Restituit cauțiuni pentru stricăciuni	15.000
	Total . . .	175.000		Total . . .	175.000
	CAP. II VENITURI ORDINARE			CBP. II CHELTULI ORDINARE	
8	2/3 din ex. anului trecut.	21.513	8	Creante rămase de plată din anul trecut . . .	10.000
9	Sume rămase de încasat din anul trecut . . .	30.000	9	Salarii pers. didac. ad-tiv » pers. ad-tiv al comit.	1.500.000 48.000
10	Venitul fond. de rezervă „Gr. Petreccu” . . .	3.000	10	Intreț. local și mobilier.	50.000
11	Taxe de frecvență . . .	394.000	11	Complectarea inventar.	100.000
12	» pentru anuar . . .	15.000	13	Chelt. cancelarie și telef.	
13	Cotizații membrii comitetului, 390 elevi a 100 lei	39.000	13	50% Cuvenit Ministerului din venituri . . .	20.000 10.000
14	Taxe rep. corigenți, certif.	20.000	14	Imprimarea anuarului . .	15.000
16	Salarii pers. didactic ad-tiv și serviciu	1.500.000	15	Luminatul	15.000
17	Subvenții dela Minister și alte autorități, art. 30 din legea învățământului comercial . .	150.000	16	Încălzitul	50.000
18	Orice taxe, prin disp. legale	15.000	17	Medicamente . . ; . . .	2.000
	Total . . .	2.187.513	18	Excursiuni	10.000
			19	Premii la finele anului.	
			20	Ajutor { Fond Gr. Pelelevi tresp. 3.000	40.000
			20	săraci { Dela comit. 7.000	10.000
			21	Asig. localului	6.862
			22	Fond rez. Casa Școalelor.	7.872
				Total . . .	1.864.734
	CAP. V VENITURI EXTRA ORDINARE			CAP. V CHELTUELI EXTRA ORDINARE	
28	Taxele elevilor examen admitere	15.000	34	Plata comis. examinare.	15.000
29	Taxele elev. particulari.	40.000	35	» „ particulari.	40.000
30	Plata pers. taxe speciale.	36.000	36	Cota cuv. Minus. și casei Corp. Didactic dela ex. particularare și chel. cu serbările de 60 ani . .	
31	Beneficii și alte venituri neprevăzute	40.000	37	Plata pers. taxe speciale. pers. prev. legea din M. Of 87 din 13 Aprilie 1933	20.000 148.000
	Total . . .	101.000	39	Orele suplimentare . . .	15.000
			40	Chiria Directorului . . .	15.000
			41	2% din veni- { Strejerii, turi ordinare { Inspecții.	13.724 13.724
			42	CheLTueli neprevăzute . .	7.000
			43	Fond deschidere de cred.	99.531
				Total . . .	423.779
	Total veniturilor.	2.463.513		Total cheltueli.	2.463.513

Președinte, (ss) **Ion Spirtaru.**

(ss) Profesor **Avram Vasculescu**

Secretar Director, (ss) **I. Cioicr.**

Membrii (ss) „ **Petre Sendroiu**

Conform cu originalul

(ss) **Mitu Andreescu**

Director, **I. Cioică.**

(ss) **I. Coca.**